

EUROPEISK
KULTURAGENDA

ARBETSPLAN FÖR KULTUR
2011–2014

DECEMBER 2014

POLICYHANDBOK OM

KONSTNÄRLIGA RESIDENS

DEN ÖPPNA SAMORDNINGSMETODEN (OMC)
MEDLEMSSTATERNAS ARBETSGRUPP
MED EXPERTER PÅ KONSTNÄRLIGA RESIDENS

EUROPEISKA UNIONEN

Policyhandbok om konstnärliga residens

Översättning: Språkservice Solna AB 2015

Logotyp: <http://www.konstnarsnamnden-publik.designmanual.se/elements/logotype/konstnarsnamnden/>

Konstnärsnämnden

Maria skolgata 83

118 53 Stockholm

ISBN 978-91-982566-3-5

**EUROPEISK
KULTURAGENDA**

**ARBETSPLAN FÖR KULTUR
2011–2014**

DECEMBER 2014

POLICYHANDBOK OM

KONSTNÄRLIGA RESIDENS

DEN ÖPPNA SAMORDNINGSMETODEN (OMC)

MEDLEMSSTATERNAS ARBETSGRUPP

MED EXPERTER PÅ KONSTNÄRLIGA RESIDENS

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	7
1.1. Konstnärliga residens	9
1.2. Definition	9
1.3. Policyhandbokens innehåll	9
1.4. Mandat för arbetsgruppen inom den öppna samordningsmetoden för konstnärliga residens	11
1.5. Arbetsmetoder och tidsplan för OMC-arbetsgruppen	11
1.6. Målgrupper för och syftet med policyhandboken	11
1.7. En kommentar till de exempel som används i texten	12
2. Översikt över konstnärliga residens	13
2.1. Fenomenet konstnärliga residens	15
2.2. Tidsramen för konstnärliga residens	15
2.3. Konstnärliga residensens omfattning	16
2.4. Konstnärliga residensens former	17
3. Trender	25
3.1. Konstnärliga residens och nya samarbeten	27
3.2. Konstnärliga residens som påverkar städer och regioner positivt	30
3.3. Konstnärliga residens som fristäder	31
3.4. Konstnärliga residens och miljömässig hållbarhet	32
3.5. Virtuella konstnärliga residens	33
4. Fördelar och framgångsfaktorer i samband med förberedelse, organisation och uppföljning av konstnärliga residens	35
4.1. Fördelar med konstnärliga residensprogram	37
4.2. Avgörande framgångsfaktorer för konstnärliga residensprogram	40

5.	Finansiering av konstnärliga residens	45
5.1.	Inledning	47
5.2.	Kostnader för att driva ett konstnärligt residensprogram	47
5.3.	Finansieringskällor	48
5.4.	Offentlig finansiering	48
5.5.	EU:s finansieringsprogram	49
5.6.	En kombination av modeller	49
5.7.	Beskattning	50
6.	Nätverk, nätverkande och plattformar för konstnärer	51
7.	Obalanser	57
8.	Slutsatser och rekommendationer	61
8.1.	Slutsatser	63
8.2.	Rekommendationer	63
	Bilaga 1	
	Konstnärliga residens – en kort studie av deras uppkomst och utveckling	69
	Bilaga 2	
	Översikt per land	71
	Bilaga 3	
	Arbetsgruppen inom OMC för konstnärliga residens (arbetsplanen för kultur 2011–2014)	86
	Bilaga 4	
	Teoretisk forskning om studier, rapporter och möjligheter på området för konstnärliga residens och konstnärers rörlighet	88

Denna policyhandbok vill vi tillägna vår kollega Werner Weber, EU-samordnare i regeringskommissionen för kultur och medier, Tyskland. Vi har alla haft stor fördel av Werners vänliga sätt, generositet och stora kunskap på kulturområdet.

Medlemmarna av arbetsgruppen inom den öppna samordningsmetoden för konstnärliga residens.

INLEDNING

1

INLEDNING

1.1. Konstnärliga residens

Konstnärliga residens har haft stor betydelse för många konstnärers karriär, eftersom de underlättar för och ger konstnärer möjlighet att flytta runt i världen. De har också blivit en betydelsefull del av den (lokala) samtida konstscenen genom att sammanlänka den lokala och den globala konstvärlden.

Konstnärer som är delaktiga i residensprogram bygger broar mellan länder och kulturer och bidrar till kulturell mångfald. Konstnärliga residens är till ovärderlig hjälp vid kortvariga kulturella utbyten, eftersom de ger konstnärer en större kännedom om värdlandets samhälle och kultur. Samtidigt ger de också möjlighet till insikter i den kulturella bakgrunden till varje delaktig konstnärers egen bakgrund. Ett konstnärligt och kulturellt utbyte och samarbete genom residensprogram kan därmed öka förståelsen mellan länder och kulturer. Allt detta är särskilt viktigt i perioder av politiska och ekonomiska spänningar och när den allmänna opinionen och inställningen i Europa visar tecken på kulturell intolerans.

1.2. Definition

Konstnärliga residens är ett öppet och ospecificerat koncept, som numera omfattar ett brett spektrum av aktiviteter. Ny teknik medför nya möjligheter, bland annat digitala residens.¹ Arbetsgruppen inom den öppna samordningsmetoden OMC har använt sig av en pragmatisk strategi för att definiera residens, som möjliggör sådana förändringar samtidigt som kärnan av residensfenomenet bevaras:

Konstnärliga residens ger konstnärer och andra kreativa yrkespersoner tid, utrymme och resurser till att arbeta, enskilt eller kollektivt, inom områden i deras verksamhet som medför ökad insikt eller fokus.

Konstnärliga residens omfattar normalt boende, konstnärlig handledning, produktionsstöd och/eller presentationsmöjligheter. Residensen är allt oftare tematiska, vilket innebär att konstnärer i ett residens ofta samarbetar med andra konstnärer, forskare och yrkespersoner från en rad olika områden och sektorer och/eller arbetar inom en viss grupp och med vissa specifika teman. Residensvistelsen kan kräva ett konkret resultat, till exempel en konstprodukt, en utställning, ett projekt, en workshop eller ett samarbete, eller ange att inga föreskrivna resultat krävs.

1.3. Policyhandbokens innehåll

Enligt artikel 167 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) ska EU ta hänsyn till kulturella aspekter i sina åtgärder inom ramen för andra bestämmelser i fördragen, särskilt i syfte att respektera och främja den kulturella mångfalden. I den europeiska kulturgendan av den 16 november 2007 förespråkas bland annat att kulturell mångfald och en interkulturell dialog ska främjas, liksom kultur som en avgörande del av EU:s internationella förbindelser. Dessa kulturrelaterade mål ligger också i linje med Europa 2020-strategin.² En interkulturell dialog och stöd för konstnärers rörlighet är därmed hörnstenar i kulturpolitiken på EU-nivå.

Om Europeiska unionen och dess medlemsstater aktivt främjar rörligheten för konstnärer och verksamma inom kulturområdet kan en gemensam europeisk kultursfär skapas och

¹ Se till exempel specialnumret av den digitala tidskriften Artmobility: <http://artmobility.interartive.org/>

² Rådets slutsatser om kulturens bidrag till genomförandet av Europa 2020-strategin, 19 och 20 maj 2011: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/122102.pdf

en känsla av tillhörighet odlas, som ökar delaktigheten i det europeiska projektet och bidrar till europeisk integration. Residensprogram för konstnärer spelar en särskild och betydelsefull roll i detta sammanhang.

I den europeiska kulturagendan infördes den öppna samordningsmetoden OMC som "en lätt" men strukturerad samarbetsform för EU-medlemsstaterna på kulturområdet. OMC har visat sig vara ett effektivt redskap för att hantera ett antal problem i samband med konstnärers rörlighet.

Inom ramen för rådets arbetsplan för kultur 2008–2010 utfärdade den första arbetsgruppen inom den öppna samordningsmetoden OMC, bestående av nationella experter på konstnärers rörlighet, 2010 en rapport om bättre förutsättningar för att stödja rörligheten för konstnärer och yrkesverksamma inom kulturområdet, som innehöll rekommendationer till Europeiska kommissionen, EU-medlemsstaterna och kultursektorn.³

Dessa rekommendationer beaktades, och konstnärers rörlighet fortsatte att vara ett prioriterat område inom rådets arbetsplan för kultur 2011–2014.⁴ En rad åtgärder och instrument, däribland den öppna samordningsmetoden, har använts för att hantera frågor i samband med rörlighet.

En arbetsgrupp inom den öppna samordningsmetoden bestående av experter från EU-medlemsstaterna har närmare bestämt utvärderat program för stöd till rörlighet, identifierat exempel på bra metoder och utarbetade 2012 en policyrapport med titeln *Building a Strong Framework for Artists' Mobility: Five Key Principles* (att bygga en stark ram för konstnärers rörlighet: fem centrala principer).⁵

Fokus på EU-nivå har dessutom lagts på att förbättra förutsättningarna för att underlätta rörlighet inom EU och internationellt, och att minska hinder i samband med detta, inklusive följande:

- 2011 – "Standarder för information om rörlighet för konstnärer och yrkesverksamma inom kulturområdet",⁶ ett nyckeldokument av en expertgrupp sammankallad av kommissionen, med riktlinjer för gemensamma standarder i fråga om innehåll och kvalitet för att upprätta respektive vidareutveckla informations- och rådgivningstjänster för rörliga konstnärer. Flera EU-medlemsstater har redan börjat genomföra dessa rekommendationer (till exempel Tyskland och Österrike).
- 2013 – Ett tematiskt seminarium om rörligheten för konstnärer och administrativa förfaranden i samband med Schengenvisa, som organiserades av Europeiska kommissionen. Detta seminarium samlade för första gången kommissionens enheter, experter från EU-medlemsstaternas kultur- och utrikesdepartement samt företrädare för kultursektorn för att diskutera Schengenvisa-relaterade problem för internationella konstnärer och för att utbyta bästa praxis.
- 2014 – Ett tematiskt seminarium om rörlighet för konstnärer och administrativa förfaranden i samband med socialförsäkring och beskattning, som organiserades av Europeiska kommissionen. Vid detta andra seminarium samlades kommissionens enheter, experter från EU-medlemsstaternas arbetsmarknads-, ekonomi- och kulturministerier, akademiker, professorer i skatterätt, fackföreningar och kulturorganisationer för att analysera och ta itu med problem samt utbyta bästa praxis.

Det arbete som arbetsgruppen inom den öppna samordningsmetoden för konstnärersbo-städer har utfört bygger på det gedigna arbete som redan har utförts för konstnärers rörlighet sedan 2008. Dess ansvarsområde ska förstås i detta bredare sammanhang.

³ http://ec.europa.eu/culture/policy/cultural-creative-industries/documents/artist-mobility_en.pdf

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2010:325:TOC>

⁵ http://ec.europa.eu/culture/library/reports/artist-mobility-report_en.pdf

⁶ http://ec.europa.eu/culture/library/publications/mobility-info-standards_en.pdf

1.4. Mandat för arbetsgruppen inom den öppna samordningsmetoden för konstnärliga residens

Enligt mandatet för arbetsgruppen inom den öppna samordningsmetoden (nedan kallat OMC-arbetsgruppen), som beskrivs i rådets arbetsplan för kultur 2011–2014⁷, ska experter "fastställa framgångsfaktorerna när det gäller att förbereda, uppföra och följa upp konstnärliga residens, med särskild inriktning på bygghkapacitet och målet att minska obalanserna mellan inkommande/utgående residens. Den goda praxis som fastställs bör bidra till bygghkapacitet både inom EU och till utformningen av bostäder i länder utanför EU/EES samt underlätta nätverksarbete på EU-nivå." Denna policyhandbok är resultatet av den gemensamma reflektionen över arbetsgruppens arbete.

Enligt mandatet från rådet skulle gruppen undersöka obalanser i samband med konstnärliga residens. Medlemmarna i arbetsgruppen har tolkat detta som skillnaden mellan antalet konstnärer som kommer från EU-medlemsstater och konstnärer från länder utanför EU/EES, men även förekomsten av en bristande balans inom EU (nord/syd och öst/väst). Detta beror enligt arbetsgruppen på andra obalanser, som diskuteras i kapitel 7 i policyhandboken.

1.5. Arbetsmetoder och tidsplan för OMC-arbetsgruppen⁸

Arbetet i OMC-arbetsgruppen, bestående av experter från EU-medlemsstaterna på konstnärliga residens, utfördes under fem plenarsammanträden och möten i undergrupperna under 2013 och 2014. Det andra och fjärde mötet, som kombinerades med studiebesök, hölls i Warszawa i Polen och Valletta på Malta efter inbjudan av de nationella myndigheterna. En session för utarbetande av denna rapport hölls i Bryssel den 9 juli 2014, där experterna från Irland, Malta och Belgien (den flamländska gemenskapen) deltog. Arbetsgruppens sista (femte) möte hölls i Bryssel den 15–16 oktober 2014.

Ordförandeskapet för dessa möten delades mellan Yvette Vaughan Jones, Visiting Arts (Storbritannien) och Maria Tuerlings, Dutch Culture/TransArtists (Nederländerna). Europeiska kommissionen stödde OMC-arbetsgruppen med logistik- och sekretariatsstöd.

1.6. Målgrupper för och syftet med policyhandboken

Målgrupperna för denna policyhandbok är beslutsfattare, det vill säga nationella, regionala och lokala myndigheter i EU-medlemsstaterna, kulturorganisationer (inklusive konstnärliga och andra residens) i medlemsstaterna och länder utanför EU/EES, utövare, potentiella bidragsgivare och den privata sektorn.

Syftet med policyhandboken är att analysera värdet av konstnärliga residens och att fastställa exempel på god praxis. Dessutom ska man undersöka den senaste tidens trender, fördelar och framgångsfaktorer för att kunna underrätta beslutsfattare och utövare om bästa sättet att stödja och utveckla residensprogram under 2000-talet.

7

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2010:325:TOC>

8

Se även bilaga 3.

1.7. En kommentar till de exempel som används i texten

OMC-arbetsgruppen har valt att illustrera texten med ett antal exempel. Exempelen är inspirerande, och kan ibland vara mindre självklara, just för att visa på de olika möjligheterna på detta område i stället för att framhålla de mer klassiska och välkända initiativen. Även om dessa exempel fyller sin funktion i texten är de just bara exempel, och ska inte ses som begränsande eller uttömmande.

Rupert,
Litauen

ÖVERSIKT ÖVER
KONSTNÄRLIGA RESIDENS

2

ÖVERSIKT ÖVER KONSTNÄRLIGA RESIDENS

2.1. Fenomenet konstnärliga residens

Konstnärliga residens är inget nytt fenomen⁹, men under senare år har möjligheterna ökat snabbt och en allt större vikt har lagts vid residensens roll för konstnärers karriär.

Det finns många olika skäl för konstnärer att begagna sig av residens av det här slaget, och allt fler konstnärer av olika slag som gör det. Många konstnärer som är nyutexaminerade från högskolor eller annan eftergymnasial utbildning ser residensen som ett första steg mot en karriär inom konsten, medan andra, mer etablerade konstnärer, tar en "time out" för vistelsen, eller ser den som en paus i karriären.¹⁰

Det är intressant att notera att boenden av det här slaget inte förekommer i samma utsträckning inom andra yrkesområden, med undantag för studieledighet och sabbatsår under akademiska studier. Med tanke på att personlig utveckling och nätverkande inte är ett privilegium för konstvärlden måste det finnas andra skäl till att residens har fått så stor betydelse för konstnärer.

En viktig skillnad mellan en konstnärers yrkesliv och andra yrkesliv är att det inte finns någon tydlig karriärutveckling för konstnärer. För att kunna försörja sig måste konstnärer dessutom väldigt ofta kombinerar sitt konstutövande med annat arbete. Vill man fokusera på sin konstnärliga utbildning måste man som konstnär skapa distans till de sekundära aktiviteterna. Att göra det fysiskt (med ett residens) är ett effektivt sätt att flytta tillbaka fokus till skapandet. Vissa residens erbjuder dessutom ett stipendium, utöver arbets- och bostadsutrymme, som hjälper konstnärerna att täcka kostnaderna.

Genom residens får konstnärer möjlighet till fältarbete och arbete på plats, ofta med lokala samarbetspartner, för att kartlägga, samla in, göra efterforskning och utveckla nya perspektiv. Den här formen av "fältstudier" bidrar till att öka allmänhetens och yrkesutövarnas medvetenhet, vilket förstärker residensens funktion som kunscapsceller och alternativa akademier.

Det är dock värt att notera att många konstprojekt inom samtida konst bygger på efterforskning. Numera formar konstnärer sina egna processer, med lokal efterforskning som kan likna residensprojekt. För den här sortens process förlitar sig konstnären inte på befintliga strukturer. Detta skulle därför kunna bli ett område för en ny sorts stödstruktur som underlättar långsiktiga forskningsprojekt. Vi diskuterar residensfenomenet med hänsyn till konstnärers samtida utövande och gör samtidigt skillnad mellan arbete genom efterforskning och vistelse i ett residens.

2.2. Tidsramen för konstnärliga residens

Den tidsram som gäller för konstnärliga residens varierar beroende på konstform och konstnär. Enskilda konstnärer, som bild- och formkonstnärer och författare, är ofta intresserade av längre perioder, och konstnärer som arbetar med kollektiva konstformer, som dans och teater, verkar föredra kortare perioder. I allmänhet blir det vanligare att tillbringa kortare perioder i ett konstnärligt residens, medan det numera är vanligt med en vistelse på tre månader, sex veckor och ända ner till ett snabbesök på en dag. Detta faktum återspeglar de nuvarande ekonomiska förhållandena, och när det gäller konstnärer från länder utanför EU/EES är längsta tillåtna, tillfälliga vistelse i ett och samma EU-land enligt viseringsreglerna och immigrationslagstiftningen tre månader.

9

Se bilaga 1 för en kort historik om denna praxis.

10

Dessa olika funktioner utforskas i följande rapport:
<http://www.encatc.org/moving-and-learning/index.lasso>

2.3. Konstnärliga residensens omfattning

I dag finns det väldigt småskaliga residens, till och med "nanoresidens". På grund av denna småskalighet förblir många av initiativen ouppmärksammade, och sträcker sig från att en konstnär övernattar på någons soffa till att en enskild konstnär regelbundet bjuder in andra konstnärer att bo hos och arbeta tillsammans med denne.

EXEMPEL

- > Den maltesiske konstnären Norbert Francis Attard bjuder in internationella konstnärer att arbeta och bo på Gozo Contemporary, som han driver som en mötesplats för lokala konstnärer och internationella gäster.
<http://norbertattard.com/en/gozo-contemporary>

Samtidigt finns fortfarande residens i större skala.

EXEMPEL

- > Det konstnärliga residensprogrammet, Artist in Residence, som drivs av det österrikiska förbundskanslerämbetet och Kultur Kontakt. I detta samarbete tillhandahålls 50 residens i Wien under 2015 för bild- och formkonstnärer, författare, dansare och koreografer, kompositörer, kuratorer och konstpedagoger.
www.kulturkontakt.or.at
- > Arteles kulturcenter, Arteles Creative Center, i Finland är ett av de största och mest internationellt kreativa konstnårsboendena i Skandinavien. Arteles är en ideell organisation som välkomnar över 90 utvalda bild- och formkonstnärer, kuratorer, musiker, författare, performancekonstnärer, fotografer, formgivare och arkitekter per år. Man organiserar också kulturella möten, diskussioner och evenemang samt utbildnings-, forsknings- och redigeringsverksamhet.
<http://www.arteles.org/>

2.4. Konstnärliga residensens former

Ett konstnärligt residens brukar fokusera på endera rent konstnärlig utveckling eller på ett i förväg fastställt syfte – där det sistnämnda är ett tematiskt residens. Antalet tematiska residens har ökat påtagligt under de senaste åren, med både aktörer från konstsektorerna och andra aktörer. Detta kan vara följden av den växande insikten om värdet av den konstnärliga och kreativa potentialen i samhället. Även om majoriteten av residens fortfarande riktar sig till bild- och formkonstnärer märks en stark trend mot andra konstområden och tvärdisciplinära och områdesöverskridande residens. Det innebär att utbudet av residens har blivit större och bredare.

Vi anser att det är lämpligt att dela in residensformerna i följande kategorier, även om vi är medvetna om att det även kan finnas andra former och/eller indelningar:

2.4.1. Den "klassiska" residensmodellen

Över hela Europa och världen investerar regeringar och fonder i residensinstitutioner. Dessa organisationer har ofta ett väletablerat och stabilt rykte inom konstvärlden. Ofta erbjuder de också ett program för allmänheten (utställningar, öppet hus, möten, kafé) som utgår från huvudverksamheten: konstnärliga residensen. Fokus ligger i stor utsträckning på konstnärernas och/eller konstverkens utveckling.

Konstnärerna kan också räkna med besök från curatorer, programansvariga och samlare som har lockats dit av institutionens goda rykte eller bjudits in av organisationen, i bästa fall för att matcha konstnärens profil. Det gör den här typen av residens till ett centrum för konstnärliga och kreativa möten och utbyten.

EXEMPEL

- > Iaspis, Konstnärsnämndens internationella program för bild- och formkonstnärer, Stockholm
www.konstnarsnamnden.se
- > Künstlerhaus Bethanien i Berlin, Tyskland
www.bethanien.de
- > Schloss Solitude i Stuttgart, Tyskland
www.akademie-solitude.de
- > Rijksakademie i Amsterdam, Nederländerna
www.rijksakademie.nl
- > HIAP i Helsingfors, Finland
www.hiap.fi

2.4.2. Residens i samarbete med konstnärliga institutioner och festivaler ¹¹

Sådana residens är belägna i ett centrum för samtida konst eller konstinstitut och gynnas därför av närheten till en aktiv konstmiljö med professionell förvaltning, marknadsföring, en etablerad publik och intresserade besökare och deltagare. Det finns ofta en förväntan om eller ett tillfälle att presentera ett verk eller en arbetsprocess, med åtföljande diskussioner och återkoppling från andra yrkespersoner eller allmänheten.

EXEMPEL

- > A-I-R Laboratorium, CCA Ujazdowski Castle i Warszawa, Polen. A-I-R Laboratorium organiserar ett internationellt residensprogram vid centrum för samtida konst, Ujazdowski Castle i Warszawa.
www.csw.art.pl/index.php?action=air
- > Wiels i Bryssel, Belgien, har sina lokaler i ett före detta ölbryggeri och fungerar som ett samtida konstcentrum med utställningar, residens, film, utbildningsprogram och föreläsningar, ofta i samarbete med andra konstinstitut i Bryssel.
www.wiels.org
- > Künstlerhaus Bichsenhausen i Innsbruck, Österrike. Här samsas två program under ett tak: ett internationellt stipendieprogram för konst och teori, samt ateljéer för konstnärer verksamma i Tyrolen som behöver arbetsutrymme i en yrkesmässigt intressant miljö.
<http://buchsenhausen.at>
- > Plataforma Revólver i Lissabon, Portugal, är en oberoende konstorganisation som bland annat omfattar en lokal för internationella utställningar och residensprogram.
www.artecapital.net/plataforma.php
- > Hotel Marco i Spanien. Inom detta projekt omvandlades ett utrymme i anslutning till Museo de Arte Contemporánea de Vigo (Marco) till "Hotel Marco". Curatorer, konstnärer och forskare undersöker denna specifika miljö som en del av ett residensprogram. Det kan dessutom användas som hotellrum, där folk kan boka och betala övernattning och sedan uppleva att bo i en utställningslokal som är en del av ett konstverk och som ligger både inom och utanför museets lokaler.
www.marcovigo.com

11

Konstnärliga institutioner kan också ha en angiven "in residence"-plats, till exempel en "residerande dirigent" i en orkester eller en "residerande koreograf" i en dansgrupp. Dessa fall har OMC-arbetsgruppen inte tittat på.

Vissa teatrar och orkestrar har konstnärliga residens under längre perioder. Syftet med den här typen av residens är oftast närmare knutet till en framtida produktion där konstnären endera kan använda värdorganisationens faciliteter eller samarbeta med den på konstnärlig grund.

EXEMPEL

- > **Konstnärligt residens på Toneelhuis, stadsteatern i Antwerpen, Belgien.** Toneelhuis arrangerar fleråriga residens för teatergrupper och enskilda konstnärer. De drar fördel av teaterns storlek för att producera, budgetera och sprida produktioner i ett konstnärligt samarbete med teatern.
<http://toneelhuis.be>
- > **Mala Performerska Scena i Zagreb, Kroatien,** är en konstorganisation inom nycirkus, som arrangerar residens tillsammans med samarbetspartner, framför allt för framtida produktioner. Dessutom erbjuder de residens för journalister på området nycirkus inom ramen för programmet Unpack the Arts. Residensen inom cirkus organiseras i samarbete med andra konstorganisationer och festivaler.
www.cirkus.hr
- > **Spaniens nationella danssällskap** erbjuder unga, lovande dansare och dansgrupper skapande residens. Utvalda konstnärer bjuds in till att skapa, repetera och visa upp sitt arbete inom sällskapet.
<http://cndanza.mcu.es/en/in-the-community/residencies>

Compañía Nacional
de Danza, Spanien

2.4.3. Konstnärsdrivna residenscentrum

Dessa residens, som har upprättats av professionella konstnärer, utvecklar en profil som baseras på grundarens/grundarnas prioriteringar. De kan vara alltifrån småskaliga organisationer som drivs av konstnärer till organisationer som fungerar som en betydelsefull länk på den lokala konstscenen. På grund av kopplingen till grundarnas och personalens personlighet och prioriteringar har dessa residens ofta en tydlig profil med fokus på en viss konstsektor eller ett visst nätverk.

EXEMPEL

- > **Derida Dance Centre i Sofia, Bulgarien.** En oberoende kulturell enhet i Sofia. Det är den enda organisationen i Bulgarien som ger representanter för det fria kulturlivet på områdena modern dans, teater och tvärkonstnärliga former möjlighet och utrymme att förbättra sin professionella utveckling, utföra produktioner och visa upp dem.
www.derida-dance.com
- > **BLOK – UrbanFestival, Kroatien.** Curatorkollektivet BLOK driver UrbanFestival och organiserar konstnärliga residens inom ramen för det arrangemanget. Konstnärer bjuds in för att utföra särskild efterforskning lokalt genom samarbete och områdesövergripande metoder. I projekten tas viktiga sociala frågor regelbundet upp och presenteras för allmänheten.
www.blok.hr

Derida danscentrum,
Bulgarien

2.4.4. Forskningsbaserade residens

Konstnärer inom den här gruppen använder sig av forskningsprocessen under sitt residens. Ibland skapar konstnärerna också lösningar och alternativa tillvägagångssätt för att hantera de frågor som uppstår i samband med forskningen. Forskningsbaserade residens skiljer sig huvudsakligen från tematiska residens (se nedan) genom att konstnären befinner sig närmare de människor och platser som de arbetar med och på.

EXEMPEL

- > Konstnären Jeanne van Heeswijk (Nederländerna) arbetar utifrån tanken att ett samhälle måste samproducera sin egen framtid. Därför vistas hon, flera år i taget, i samhällen som Rotterdam eller Liverpool och arbetar tillsammans med lokala grupper för att förbättra omgivningen och ge dem möjlighet att utforma sin egen framtid. Hon kallar det för att "radikalisera det lokala sammanhanget".
www.jeanneworks.net
- > Benjamin Deboosere och Wouter De Raeve (Belgien) gjorde 2013 efterforskningar om Tempelhofer Feld i Berlin medan de bodde i en konstnärsbostad på Alexanderplatz.
www.onthf.com/On_THF/On_Tempelhofer_Feld.html
- > DutchCulture|TransArtists AiR Collection: "Undercover". Konstnären kan vara vem som helst: en kulturanthropolog, spion, taxichaufför, börsmäklare eller någon annan. Den här kollektionen fokuserar på konstnärer och residens som befinner sig på plats och är "undercover", det vill säga deltar aktivt i ett samhälle, system eller företag.
www.transartists.org/dutchculturetransartists-air-collection

2.4.5. Tematiska residens

Tematiska residens omfattar alla möjliga sorters former, men det som förenar dem är att syftet med residenset ligger bortom enbart konstnärlig utveckling. Konstnärerna ombes att bidra till ett gemensamt tema. Exempel är residens som är utformade för att framhålla ett visst kulturarv eller en regional identitet.

EXEMPEL

- > Cape Farewell i Storbritannien. Cape Farewell företar sig expeditioner – till arktiska områden, öar, stadsmiljöer och konceptuella expeditioner – för att ifrågasätta de vetenskapliga, sociala och ekonomiska realiteter som leder till klimatstörningar och för att inspirera till konst med klimatfokus. Cape Farewell samlar konstnärer, forskare och kommunikatörer för att stimulera till produktion av konst som grundas på vetenskaplig forskning.
www.capefarewell.com
- > Satellietgroep i Nederländerna. Deras långsiktiga projekt "Badgast" i Haag/Scheveningen syftar till att undersöka trycket på användningen av strand- och hamnområden av allmänheten och i socialt och kulturellt hänseende. Satellietgroep utvecklar koncept och strategier med fokus på nya förhållandesätt till tätbebyggda områden vid kusten.
www.satellietgroep.nl
- > Moving landscape #2 är ett PepeNero-projekt inom G.A.P.-projektet (staden som del av ett konstgalleri), ett territoriellt laboratorium för konstexperiment och samtida språk i den italienska regionen Apulien (Puglia). Sedan 2011 stöder och inleder PepeNero initiativ till deltagandeprocesser för aktivt medborgarskap för att ge nytt liv åt oanvända, offentliga utrymmen och stödja diversifieringen av lokala företag.
www.neropepe.it/artists-in-residence-program/

★
Cape Farewell,
Storbritannien

2.4.6. Produktionsbaserade residens

Här är utvecklingen och det praktiska förverkligandet av en idé/ett projekt det centrala syftet. Organisationen erbjuder infrastruktur, material och/eller expertkunskap. Residensen påminner om beställningar av uppdrag, men processen utgör en del av slutresultatet. Många residens med fokus på ett särskilt konstområde hör till den här kategorin.

EXEMPEL

- > **Amsterdam Grafisch Atelier (AGA)** i Amsterdam, Nederländerna. AGA:s konstnärliga residensprogram syftar till att bidra till forskning om och utveckling av nytt arbete inom grafisk konst (både traditionella tekniker och nya digitala konstformer). Här finns hjälpmedel, tekniker och expertkunskap som konstnärerna kan utnyttja för att producera och utveckla sin konst. Dessutom gör AGA tryck av hög kvalitet, från klassiskt hantverk till moderna, digitala tekniker på uppdrag av konstnärer, formgivare, kulturinstitut och organisationer.
<http://amsterdamsgrafischatelier.nl>
- > **Scottish Sculpture Workshop (SSW)**, Aberdeenshire, Storbritannien. Utöver traditionella residensformer, utbildning och utställningsmöjligheter för bild- och formkonstnärer erbjuder SSW produktionsresidens.
www.ssw.org.uk
- > **Östersjöns författar- och översättarcentrum** i Visby är ett internationellt residenscentrum för författare och litterära översättare. Centrumet fungerar som en arbets- och mötesplats för litterära yrkespersoner och arrangerar regelbundet seminarier och andra projekt.
www.bcwt.org
- > **Rhodos internationella författar- och översättarcentrum**, Grekland. Det huvudsakliga syftet är att tillhandahålla kostnadsfritt boende till författare och översättare under en period på mellan två och sex veckor. Dessutom stöder man nya författare genom att framför allt erbjuda bidrag, priser, utnämningar och stipendier samt organiserar särskilda utbildningsprogram, utgivningar, konferenser, seminarier och kulturevenemang. Centrumet har som mål att utifrån ön Rhodos historiska och mångkulturella arv locka författare och översättare från alla geografiska regioner som gränsar till ön och förmedla deras arbete till lokalsamhället.
www.writerscenter.gr/en.html

2.4.7. Konstområdesövergripande residens ¹²

Konstnärliga residens kan välkomna konstnärer som arbetar med olika sorters medier, inom olika discipliner och konstområden. Både konstnärerna och residensvärdarna brukar ofta undersöka möjligheterna att samarbeta med partner i andra sektorer, utanför konstvärlden.

EXEMPEL

- > Nida Art Colony (NAC), Litauen. NAC är en mötesplats för erfarna och nya konstnärer inom alla konstområden. Utvecklingen för konstnärer, curatorer och konstpedagoger ligger i aktiviteternas kärna, som oftast fokuserar på den professionella utvecklingen hos konstnärer och informell konstutbildning för unga.
<http://nidacolony.lt/en>
- > Residensprogrammet Kulttuurikauppila i finländska Ijo är knutet till den kommunala grundskolan och konstutbildningen samt utgör på så sätt en internationell konstskola. Konstutbildning integreras i alla discipliner, och en del av partnerskapet är internationellt och ska förnya utbildningen för konstpedagogerna. Samarbete sker också med universitet och yrkeshögskolor. Konstnärliga residensprogrammet har främjat kommunen Ijos profil i Finland och framhålls redan som en förebild inom konstutbildning.
www.kulttuurikauppila.fi/news/
- > Pollinaria i italienska Abruzzo är ett residenskoncept för återväxt av jordbruksområden. Det är ett radikalt och mångfacetterat program som syftar till att skapa en ny arketyper för landsbygden. Projekten utvecklas ständigt till ett givande samarbete mellan konst, vetenskap, jordbruk och andra områden.
www.pollinaria.org
- > Prix Ars Electronica Collide@CERN är den del inom programmet Collide@CERN, som inleddes 2011, som fokuserar på digital konst. Syftet med Prix Ars Electronica Collide@CERN-priset är att ge den digitala kreativiteten nya dimensioner genom att låta forskares intellekt blandas med konstnärers föreställningsförmåga. Målet är att öka nyskapandet på olika kulturområden under 2000-talet genom att skapa nya dimensioner inom digital konst med inspiration från de idéer, den teknik och den vetenskap som alstras vid CERN, i produktion av segrande konstnär i samarbete med disciplinöverskridande expertis från FutureLab inom Ars Electronica.
www.aec.at/prix/en/collide/

12

Analyseras mer ingående nedan, under avsnitt 3.1
Residens och nya samarbeten.

TRENDER

3

TRENDER

3.1. Konstnärliga residens och nya samarbeten

OMC-arbetsgruppen har konstaterat vissa förändringar i sättet som residens struktureras och drivs på, delvis som en direkt följd av den ekonomiska nedgången, men också till följd av behovet att anpassa sig till sociala och andra utmaningar. Exempel på viktiga förändringar är tendensen att variera samarbetspartner mer, både vad gäller intressenter och bidragsgivare, samt en på det hela taget mer pluralistisk inställning till konstnärliga residensprogram.

Det bör påpekas att dessa nya partnerskap inte bara innebär nya finansieringsmodeller för residens. Kärnan i partnerskapen är samverkan och samarbete, och det är denna aspekt som är intressant för OMC-arbetsgruppen. I samband med denna fråga har vi tagit hänsyn till arbetsgruppens rapport från mars 2014 om kreativa partnerskap.¹³

3.1.1. Vad menas med nya partnerskap?

Nya partnerskap är partnerskap mellan bidragsgivare, organisatörer, värdar, förmedlare och/eller personer som underlättar konstnärens residensvistelse. Det är fråga om partnerskap när:

- alla parter vinner på samarbetet,
- alla parter investerar något (inte nödvändigtvis ekonomiskt) i samarbetet, och
- alla parter får och/eller utbyter kunskap och kompetens.

3.1.2. Varför utvecklas nya partnerskap?

När OMC-arbetsgruppen identifierade partnerskap som en aspekt under utveckling för konstnärliga residens drog man slutsatsen att bland annat följande kultureller, ekonomiska och samhällsrelaterade faktorer spelade in:

- Konstnärligt utövande håller på att förändras: Trenden går alltmer mot metoder som i sig baseras på tanken om partnerskap, samarbete och delaktighet. Själva konsten kräver och är ett resultat av partnerskap och utbyte. Residensen erbjuder en omgivning där partner kan mötas och förbindelser kan skapas och utvecklas.
- Tvärkonstnärligt utövande: De tidigare gränserna mellan och inom konstformer/ genrer/discipliner håller på att försvinna. Konstnärer utnyttjar i allt högre grad möjligheterna att samarbeta, lära sig av och dela med sig till kollegor som ägnar sig åt andra konstformer och konstnärlig praktik. Residensen erbjuder en neutral plats för sådana interaktioner.
- Ekonomiska villkor: Att dela kostnader och resurser är ett bra incitament för alla konstorganisationer. De kompromisser som krävs för ett sådant arrangemang uppvägs ofta mer än väl av fördelarna.
- Kommunikation och ny teknik: Ny teknik, framför allt inom kommunikation och sociala medier, har gjort det lättare att upprätta nya nätverk, identifiera likasinnade partner, utbyta resurser och skapa möjligheter.

- Kompletterande mål som delas med andra sektorer: När tidigare institutionella gränser blir mer flexibla och konstnärers arbetssätt blir mer utåtriktat ökar samarbetet mellan olika sektorer. Bland annat forskare och miljöaktivister har fått större intresse för vad konsten kan erbjuda – och konstnärer är, omvänt, intresserade av att utforska tankar och idéer som är utbredda i andra sektorer. Därför blir det allt vanligare med residens där konstnärer och forskare, eller till och med konstnärer och statistiker, arbetar tillsammans och lära av varandra.
- Socialt och samhällsrelaterat: Värdet av att konsten påverkar sociala och samhälleliga situationer positivt har länge erkänts, och får allt större prioritering vid statliga myndigheters investeringar på konstområdet. Långsiktiga, platsspecifika, engagerade residens är viktiga beståndsdelar för den här formen av konstutövande och delaktighet.
- Reklamvärde: Just nu upplever Europa en ökad efterfrågan på kulturprodukter och kulturevenemang, och det råder global konkurrens när det gäller att locka utbildade personer med kreativa yrken. För att kunna konkurrera måste länderna, och framför allt de olika regionerna, utveckla nya sätt att vara kulturellt och kreativt särpräglade. Residensverksamhet kan vara kulturellt och kreativt meriterande för perifera regioner i Europa.

3.1.3. Vilka deltar i de nya partnerskapen?

Många olika organisationer och institut är delaktiga i residenspartnerskap. Nya partnerskap kan bestå av befintliga residensmodeller som utvidgas till att omfatta nya möjligheter eller säkra ny finansiering.

Men den mest betydelsefulla formen av nytt partnerskap omfattar ett bredare spektrum av partner utanför de traditionella kulturinstitutionerna, eller helt utanför konstsektorn.

I ett sådant partnerskap skulle följande kunna ingå:

- Andra offentliga eller privata sektorer (än konstrelaterade), vilket leder till residens som underlättar konstnärers arbete inom andra sektorer, till exempel konstnärer som samarbetar med miljöaktivister/forskare/företag/producenter/tekniker.
- Andra offentliga eller privata institut och organ (än konstrelaterade), vilket leder till residens som underlättar konstnärers arbete i ett lokalt sammanhang eller en samhällskontext, till exempel konstnärer som arbetar i residens på sjukhus/skolor/bostadsområden/arbetsplatser.
- Myndigheter med geopolitiskt ansvarsområde – utvecklingsinitiativ av lokala eller regionala myndigheter.
- Konstnärer som spelar en allt viktigare roll för att upprätta, etablera och driva residens.

3.1.4. Framgångsrika partnerskap med konstnärliga residens

Ett partnerskaps framgång styrs av vad parterna får ut av arrangemanget, men även av vad de själva bidrar med. Det är viktigt att delaktiga parter inser att deras egna och parternas mål kanske inte alltid är desamma. Det är i själva verket viktigt att parterna medger att framgångsrika residens brukar ha kompletterande snarare än delade mål. Samtliga parter medför med andra ord något unikt till partnerskapet, och av den anledningen sätter parterna större värde på varandras bidrag.

Ett partnerskap är en relation. Det är därför viktigt att lägga tid på att utveckla partnerskap, och att försöka uppnå tillit och engagemang. Framgångsrika företagspartnerskap bildas och utvecklas ofta med hjälp av goda personliga relationer. Betydelsen av personlig anknytning för ett framgångsrikt residenspartnerskap kan inte betonas nog.

Partnerskap kan växa till långvariga förbindelser eller vara tidsbegränsade. Båda formerna kan vara framgångsrika om det sätts upp tydliga mål i förväg och, vid tidsbegränsade projekt, om man tänker över vilken varaktig verkan man vill att projektet ska få.

EXEMPEL

> Traduki är ett europeiskt nätverk för litteratur och böcker, där Albanien, Bosnien och Hercegovina, Bulgarien, Kosovo¹⁴, Kroatien, Liechtenstein, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Montenegro, Rumänien, Schweiz, Serbien, Slovenien, Tyskland och Österrike ingår. Sedan 2009 har residensprogram inrättats med hjälp av Traduki, resultatet av samarbete och partnerskap mellan litterära organisationer, förlag, litteraturfestivaler, PEN-klubbar och lokalsamhällen. För första gången har residensprogram för författare inletts i Split, Sarajevo, Belgrad, Tirana, Pristina och Skopje.
www.traduki.eu

> *Spark creative residencies in companies*, Irland. Det här exemplet visar på ett lyckat partnerskap mellan lokala myndigheter, lokala företag och kultursektorn som har lett till att konstnärer har arbetat i residens i många olika typer av arbetsmiljöer, inklusive fabrik, bageri, polisstation och kontor.
www.leitrimcoco.ie/eng/News/2015-SPARK-Artists%E2%80%99-Residency-Programme.html

> Dar al-Ma'mûn i Marrakech, Marocko, är ett exempel på ett lyckat samarbete mellan Fellah Hotel, Dar al-Ma'mûn kulturcentrum och lokalsamhället. Programmet för konstnärliga residens är självfinansierande tack vare sponsringen från Fellah Hotel, nära Marrakech. Dar al-Ma'mûn har många olika slags kulturaktiviteter och resurser, till exempel en utställningslokal, ett bibliotek med över 10 000 böcker på arabiska och franska, ett forskningscentrum för litterär översättning samt kultur- och utbildningsverksamhet för barn och vuxna.
<http://dam-arts.org/en/#/en/2>

14

Denna beteckning ska inte påverka ståndpunkter om Kosovos status och är i linje med FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99 och med Internationella domstolens utlåtande om Kosovos självständighetsförklaring.

3.1.5. Mellanhändernas roll

OMC-arbetsgruppen har också konstaterat att de mellanhänder som förmedlar förbindelser och partnerskap spelar en viktig roll. En enskild person eller organisation som har två eller flera parter förtroende, som kan uppfatta samtliga parter behov och möjligheter och som kan sammanföra dem, spelar en betydelsefull roll för att skapa och genomföra framgångsrika partnerskap. I många fall är förmedlaren roll den absolut viktigaste för att identifiera möjligheter, inleda partnerskap och avgöra hur stor framgång residensen kan nå i slutändan.

Tjänstemän på konstområdet som arbetar för lokala/regionala/statliga regeringsorgan har goda förutsättningar att ta denna förmedlarroll. Men ekonomiskt tryck, särskilt på de lokala myndigheternas budget, gör vissa av dessa tjänster känsliga för nedskärningar.

3.2. Konstnärliga residens som påverkar städer och regioner positivt

Allt fler europeiska städer intresserar sig för att bli aktiva partner i residensprogram. De positiva effekterna av residens tillstås av kommunala myndigheter och politiker och bidrar till följande:

- Att stärka sådan konst och kultur i deras städer och regioner som ökar kulturutbudet för invånare och turister.
- Återuppbyggande och social förändring: Det finns många exempel på att residensutrymmen i försummade stadsdelar kan fungera som utlösande faktor för affärsverksamhet, bland annat att kreativa företag startar, vilket i slutändan bidrar till återuppbyggnad av området.
- Samhällsengagemang: För residens med anknytning till samhällsfrågor och sociala frågor har residensprogrammen ofta uppvisat goda resultat när det gäller att skapa säkra platser, kreativa lösningar och en minskning av antisocialt beteende.
- Interkulturell dialog: Städer med en öppen, internationell inställning är en del av vad Richard Florida kallar kreativa städer, och lockar i slutändan inkommande investeringar, handel och ekonomisk aktivitet.

EXEMPEL

- > CreArt (Network of Cities for Artistic Creation) svarar på ett behov bland europeiska kulturinstitutioner som står inför en gemensam utmaning: att maximera det ekonomiska, sociala och kulturella bidrag som bild- och formkonst kan ge genom att göra det lättare för konstnärer, befattningshavare, industrin och allmänheten att skapa, presentera och uppleva konst och att få tillgång till utbildning och fortbildning genom seminarier, konstnärliga residens, workshops, forskning och analysprogram.
www.creart-eu.org/activities

3.3. Konstnärliga residens som fristäder

Konstnärliga residens kan fungera som "initiala institutioner" i länder där det råder konflikt eller har varit oroligt och där det inte finns någon struktur som kan odla konstnärlig utveckling, till exempel i Afghanistan, "där det inte finns någon publik och ingenstans att visa upp sitt arbete".¹⁵

I dagens geopolitiska verklighet skapar konst och kultur rätt miljö för utveckling och en interkulturell dialog mellan EU och dess grannar i öst och söder. Residens kan erbjuda säkert boende för konstnärer och curatorer – som till exempel kommer från områden som befinner sig i de turbulenta efterdyningarna av den arabiska våren – där de kan vidareutvecklas, eller i vissa fall till och med få en säker och trygg miljö.

EXEMPEL

- > Icorn: Fristäder för författare och kulturpersonligheter (International Cities of Refuge Network) är en förening för städer och regioner runtom i världen som engagerar sig i värdet av yttrandefrihet. Genom att ge en gästförfattare ett säkert boende och ekonomisk trygghet under en standardperiod på två år bidrar Icorn-städer på ett betydelsefullt och påtagligt sätt till att främja yttrandefriheten.
www.icorn.org

15

Hanifa Alizada, kurator i residens
i "Re-directing East"-programmet, Ujazdowski Castle,
Warszawa, Polen (2013).

3.4. Konstnärliga residens och miljömässig hållbarhet

Ett stort antal konstnärer, andra yrkesverksamma inom kulturområdet och konstnärliga residensprogram ägnar sig åt att skapa nya arbetsmodeller som bidrar till miljömässig hållbarhet.

EXEMPEL

- > **Frontiers in Retreat** är en plattform för forskningsresidens som stöder en multidisciplinär dialog om ekologiska frågor inom ett nytt europeiskt nätverk som omfattar konstnärliga residens, organisationer för konst och utbildning, konstnärer, experter inom olika discipliner samt olika målgrupper.
www.hiap.fi/project/frontiers-retreat
- > **Green Art Lab Alliance (Gala)** är ett samarbete mellan olika kulturorganisationer i Europa som arbetar för en hållbar miljö och hur det kan utmanas på praktiskt, etiskt och konstnärligt sätt mellan kulturella grupper. I olika konstnärliga residens (residens) behandlas viktiga delmoment för hållbarhet genom konstnärligt arbete, forskning och debatter. Med workshops vill man sprida redskap, riktlinjer, resurser och gemensam kunskap inom hela EU:s kulturella samfund, inklusive beslutsfattare på alla politiska nivåer.
<http://greenartlaballiance.eu/>
- > **Residenset Ars Bioarctica:** Målen är att upprätta ett gemensamt initiativ inom konst och vetenskap tillsammans med finska universitet, institutioner, organisationer och enskilda individer som är intresserade av och verksamma inom samarbeten mellan konst- och vetenskapsområdet, att utveckla konstnärlig och vetenskaplig verksamhet vid Kilpisjärvi biologiska station och att bli ett långsiktigt nationellt och internationellt program på området för konst och vetenskap. Betoningen ligger på den arktiska miljön och samarbeten på konst- och vetenskapsområdet.
<http://bioartsociety.fi/ars-bioarctica-residency>

3.5. Virtuella konstnärliga residens

Förekomsten av virtuella residens ökar, eftersom allt fler konstnärer använder internet som plattform för att skapa och dela sin konst samt för att interagera direkt med andra konstnärer, curatorer, andra yrkesverksamma inom kulturområdet eller publik.

EXEMPEL

- > Virtual Art Residencies – a Manual av Weronika Trojańska innehåller en rad exempel på virtuella residens.

<http://artmobility.interartive.org/virtual-art-residencies-a-manual-weronika-trojanska/>

- > Nätverket för digital konst (Réseau Arts Numériques – RAN) är en unik plattform där konst, vetenskap och industri möts och där gränserna mellan dem suddas ut och ett banbrytande nytt utrymme öppnas för skapande. Här kan sakkunniga från olika yrkesområden samlas. RAN vill utveckla en samarbetsstrategi som stöder utbyte, reflektion och samproduktion mellan konstnärliga, vetenskapliga och industriella strukturer. Nätverket främjar samverkan mellan sakkunniga från olika sektorer och stärker nationellt och internationellt samarbete.

www.ran-dan.net/eng

- > Raum: internetplattform där boende och residens för konstnärer presenteras.

<http://raum.pt/en>

©
Africa Centre,
Storbritannien

FÖRDELAR OCH FRAMGÅNGSFAKTORER
I SAMBAND MED
FÖRBEREDELSE,
ORGANISATION
OCH UPPFÖLJNING
AV KONSTNÄRLIGA RESIDENS

4

FÖRDELAR OCH FRAMGÅNGSFAKTORER I SAMBAND MED FÖRBEREDELSE, ORGANISATION OCH UPPFÖLJNING AV KONSTNÄRLIGA RESIDENS

4.1. Fördelar med konstnärliga residensprogram

OMC-arbetsgruppen anser att fördelarna med konstnärliga residensprogram har underskattats och att denna arbetsform har fått ett för svagt erkännande. Gruppen anser att Europa är på väg mot en tid då kulturell mångfald och interkulturell förståelse är viktigare än någonsin, och att konstnärernas rörlighet i allmänhet och residensprogram i synnerhet kan spela en betydelsefull roll i detta sammanhang.

Arbetsgruppen har identifierat en rad gemensamma fördelar för sektorn:

- konstnärernas yrkesutveckling,
- ekonomiska fördelar för konstnären, värden, regionen osv.,
- konstnären, värdorganisationen och lokalsamhället utvecklas kulturellt,
- organisatorisk utveckling och kapacitetsuppbyggnad för värdorganisationen och samhällsorganisationer,
- förbättrad profil, särskilt för den stad/region där residenset ligger.

Dessa fördelar omfattar alla parter som är delaktiga i residensen.

4.1.1. För konstnären

Konstnärliga residens är centrum för konstnärers yrkesutveckling, och ger möjlighet att investera och utveckla idéer och förbindelser. De möjliggör forskning på hög nivå som inte finns i andra former. Dessutom får konstnärerna resurser, både ekonomiska och yrkesmässiga: ett stipendium lokaler och redskap, återkoppling från yrkespersoner och tillfälle att utöka nätverk, kontakter och publik. Residensen kan ge tillgång till ny teknik, partnerskap och finansiering liksom, i vissa fall, leda till att nya produkter och idéer utvecklas som utvidgar konstnärens produktion. Den erfarenhet som det ger att vara i residens ökar också förmågan till kulturell förståelse och kompetens, organisatorisk utveckling, personlig utveckling och ledarskap.

4.1.2. För värdorganisationerna

Fördelen för många stödorganisationer, särskilt fonder och stiftelser, som stöder inhysning av konstnärer med olika kulturell och yrkesmässig bakgrund, är att de får erfarenhet och möjligheter att utveckla långvariga förbindelser i och utanför Europa. Värden kan genom konstnärerna också skapa kopplingar till bredare nätverk för internationella konstnärer och kulturorganisationer i andra länder samt till finansiärer och diplomatiska aktörer.

Residens för internationella konstnärer kan ge värden möjlighet att utöka sitt program och förbättra förmågan att nå ut till ny publik. Det bidrar till att liva upp den lokala kulturscenen. Med internationella konstnärer i residens förbättras både värdorganisationens och ortens rykte, och de lokala myndigheterna och institutionerna får tillfälle att stärka regionens profil som öppen för kulturell mångfald och internationella förbindelser. Europeiska konstnärers rörlighet genom residensprogram är nödvändig för att stimulera en europeisk kulturekologi som leder till ett mer nyskapande och kreativt klimat.

4.1.3. För stödorganisationerna

För många stödorganisationer, särskilt fonder och stiftelser, beskrivs fördelarna i deras uppdrag och mål, uppdrag och mål, det vill säga att stödja utbyte av kulturell kunskap eller främja mångfald eller, i fråga om kulturfinansiärer, att bidra till konstnärers yrkesmässiga utveckling. Ett residens är ofta ett konkret sätt att uppnå dessa mål. Men att engagera sig i ett residens ger också ett antal positiva, externa effekter. Till dessa hör ett stärkande av organisationens profil – framför allt för en ny publik och i nya områden. Det kan bidra till kulturell diplomati, som i sin tur kan påverka mer omfattande förbindelser inom handel, affärer och politik. Dessutom kan det offentliga programmet föra bidragsgivaren närmare den lokala opinionen och väcka engagemang som kan som kan föras tillbaka till politiken genom strategier och kommunikation till allmänheten. Bidragsgivare med ett specifikt socialt uppdrag kan utöka sitt område och sin egen interkulturella kompetens, utbyte och dialog.

4.1.4. De lokala samhällena

I konstnärliga residensprogram ingår ofta publik programverksamhet. Det ger det lokala samhället möjlighet att få kontakt med konstnärerna och/eller deras arbete genom program i värdorganisationens lokaler eller genom utåtriktad verksamhet i en offentlig anläggning. På så sätt kan residenset berika kulturen i lokalsamhället på flera sätt genom att vara en samarbetsplattform för den kreativa processen, delta i evenemang eller vara mottagargrupp för ett arbete eller en arbetsprocess. Residenset kan bidra till att öka medvetenheten och kunskapen om och förståelsen mellan olika samhällsgrupper. De verk som skapas i residenset nyttjas ofta på orten (uppträdanden, offentlig konst, utställningar, interaktioner) och förbättrar allmänhetens livskvalitet. De kan vidga allmänhetens perspektiv och skapa en ny känsla av tillförsikt och tillhörighet. Många av deltagarprojekten påverkar också lokalbefolkningens engagemang i samhället positivt, och kan fungera som utlösande faktor för entreprenörskap.

4.1.5. På kommunal/regional/nationell nivå

På den här nivån är myndigheternas engagemang från första början av projektet avgörande för vilken inverkan det kommer att få. I bästa fall kan de kommunala/regionala/nationella myndigheterna engagera sig i residensprogrammet genom ekonomiskt stöd, marknadsföring och utvärdering. Då ökar personalens organisatoriska kompetens, interkulturell dialog främjas genom kontakt med konstnären, och kommunens/regionens/statens profil som kreativ, dynamisk och kulturellt medveten stärks. Dessa kvaliteter är nödvändiga inom ramen för "Creative City", en kreativ stad, och i förlängningen i framgångsrika, dynamiska, ekonomiskt bärkraftiga kommuner/regioner/stater.

En del städer har använt sig av konstnärliga residens för att främja återuppbyggnad. Det finns många exempel på hur sådana residens har skänkt välbehövlig dynamik till krisdrabbade stadsdelar, vilket i sin tur har lett till uppkomst av småföretag, tjänster och omvandling av områden (se kapitel 3).

I tabell 1 på nästa sida sammanfattas dessa fördelar.

TABELL I. Fördelar med konstnärliga residensprogram ¹⁶

Bidragsmottagare	Konstnärlig/ Professionell utveckling	Ekonomisk utveckling	Kulturell utveckling	Organisatorisk utveckling	Profil
Konstnärer	Inspiration/reflektion, kreativ investering. Tillfällen att få skapa och se nya verk och utställningar.	Stipendium, produktutveckling, nya inkomstkällor/-möjligheter.	Interaktion med andra konstnärer/grupper. Utveckling av idéer och kontakter.	Utveckling av färdigheter, förmåga, ledarskap, nätverkande.	Förbättring i CV och professionell referenser.
Värdorganisationer	Interaktion med konstnärer ger professionell trovärdighet.	Inkomstmöjlighet genom nya partnerskap och/eller genom att uppfylla bidragsgivares krav. Närmare förbindelser med lokalbefolkning och lokala myndigheter ger mer långvariga band och möjlighet till inkomst.	Samverkan med konstnärer från andra länder och kulturer, och samverkan med andra "kulturer" lokalt – etniska grupper, olika sektorer osv. Viktig funktion för ömsesidighet när det gäller internationellt arbete. Stöder den lokala ekonomin.	Utveckling av personalens kompetens, färdigheter organisatoriska och logistiska färdigheter.	Stärker centrumets profil bland konstnärer, samhällen och regeringar. Möjlighet till pr och att synas i press; delaktighet på den lokala, regionala och nationella dagordningen.
Bidragsgivare	Uppfyller bidragsgivarens ansvarsområde och stärker agendan för konstnärers utveckling; utvecklar kriterierna och urvalsförfarandet.	Fullföljer uppdrag och syfte. Eventuell hävstångsverkan av partnerskapsfinansiering. Samarbete med andra bidragsgivare och potentiella partners.	Internationell samverkan, ökad kännedom om andra konstnärer och kulturer.	Möjligheter till kapacitetsuppbyggnad av personal och befogenheter för uppdrag och syfte.	Ger bidragsgivarna tillfälle att nå ut med sitt arbete och sina framgångar. Evenemang för att högtidlighålla samarbetena.
Lokalsamhället	Förbättrar livskvaliteten för lokalbefolkningen/deltagarna. Ger lokala deltagare ett vidgat perspektiv och inspiration.	Ger nya finansieringsmöjligheter, interagerande med lokala myndigheter och företag.	Samverkan med konstnärer och konstnärnätverk. Ger även möjligheter för specifika grupper, som invandrare, äldre eller personer med funktionsnedsättning..	Utveckling av entreprenörskap och organisatorisk förmåga för lokala evenemang.	Möjligheter till lokala, säljfrämjande evenemang där lokalsamhället profileras, vilket medför ökad självaktning och känsla av tillhörighet.
Kommuner/regioner och nationer	Ökar känslan av tillhörighet och uppfattningen om en kreativ region/nation.	Lockar turister, särskilt kulturell turism, och är ett säljargument i strategier för inkommande investeringar. I städer kan de bidra till lokala strategier för återuppbyggnad.	Skapar interkulturell förståelse och mångfald i samhället. Kan åstadkomma förbindelser med diasporagrupper och invandrare. Ökar medvetenheten om olika kulturer.	Bidrar till att göra lokal-/regionalpolitiken mer utåtriktad, anamma mångfald och hantera mer komplicerade dagordningar.	Ger tillfällen till evenemang och utställningar i städer/regioner/utomlands.

16

I den här tabellen används den rubrik som har satts inom projektet Artists Moving & Learning. EU-rapporten har utarbetats av Pacte-CNRS och Deusto. Projektet finansieras med stöd av Europeiska kommissionen, handlingsprogrammet för livslångt lärande.

4.2. Avgörande framgångsfaktorer för konstnärliga residensprogram

För att hantera huvudfrågan i uppdraget tog OMC-arbetsgruppen hänsyn till resultaten av de skrivbordsstudier som en av medlemmarna hade genomfört.¹⁷ Målet var att samla tidigare forskningsarbete om konstnärliga residens, inklusive sammanhanget för konstnärers rörlighet i allmänhet. Resultaten redovisas i bilaga 4.

Enligt vår uppfattning tillhandahåller sektorn redan vägledning för praktisk drift av residens – och vi vill inte tillhandahålla ytterligare en. Arbetsgruppen har dock kunnat fastställa några nyckelfrågor som återkommer när vi har intervjuat aktörer om förberedelser, genomförande och uppföljning av konstnärliga residens.

Dessa framgångsfaktorer anges i tabellen nedan, men är i huvudsak följande:

- Fastställ tydliga mål och skaffa insikt i vad de olika parterna vill uppnå med residenset;
- Förmedla målen och var tydlig med vilka behov, villkor och förväntningar som är knutna till residenset;
- Avsätt tillräckligt med tid för planering, efterforskning och förhandling;
- Avsätt tillräckligt med tid för praktiska saker som visum (för utländska konstnärer) och andra regler;
- Vid behov, avsätt tillräckligt med tid för insamling av medel;
- Undersök och skaffa kunskap om konstnären, organisationen och kommunen/regionen/nationen både ifråga om den övergripande kulturen och den institutionella kulturen;
- Var mottaglig för och lyssna på övriga parter. Bygg upp ett förtroende och samförstånd;
- Utarbeta en operativ plan som omfattar sidoaktiviteter, nätverkande och profilstärkande arbete;
- Utarbeta en kommunikationsstrategi för både den enskilda individen och organisationen;

OMC-arbetsgruppen har dessutom fastställt några ”gemensamma behov” för huvudaktörer. Dessa behov bör åtgärdas för att göra de konstnärliga residensen så framgångsrika och inflytelserika som möjligt. De är följande:

- Informationsbehov – vikten av bra information om residens;
- Utbildning och kapacitetsuppbyggnad: Både konstnärer, värdar, lokala myndigheter och samhällsgrupper vill lära sig mer om hur man bygger upp kapacitet att driva residens, hur man bäst utnyttjar fördelarna med residens, kulturell förståelse och kompetens osv.;
- Finansiering och insamling av medel: Om finansiering inte redan finns måste alla aktörers förmåga att finna finansiering förbättras;

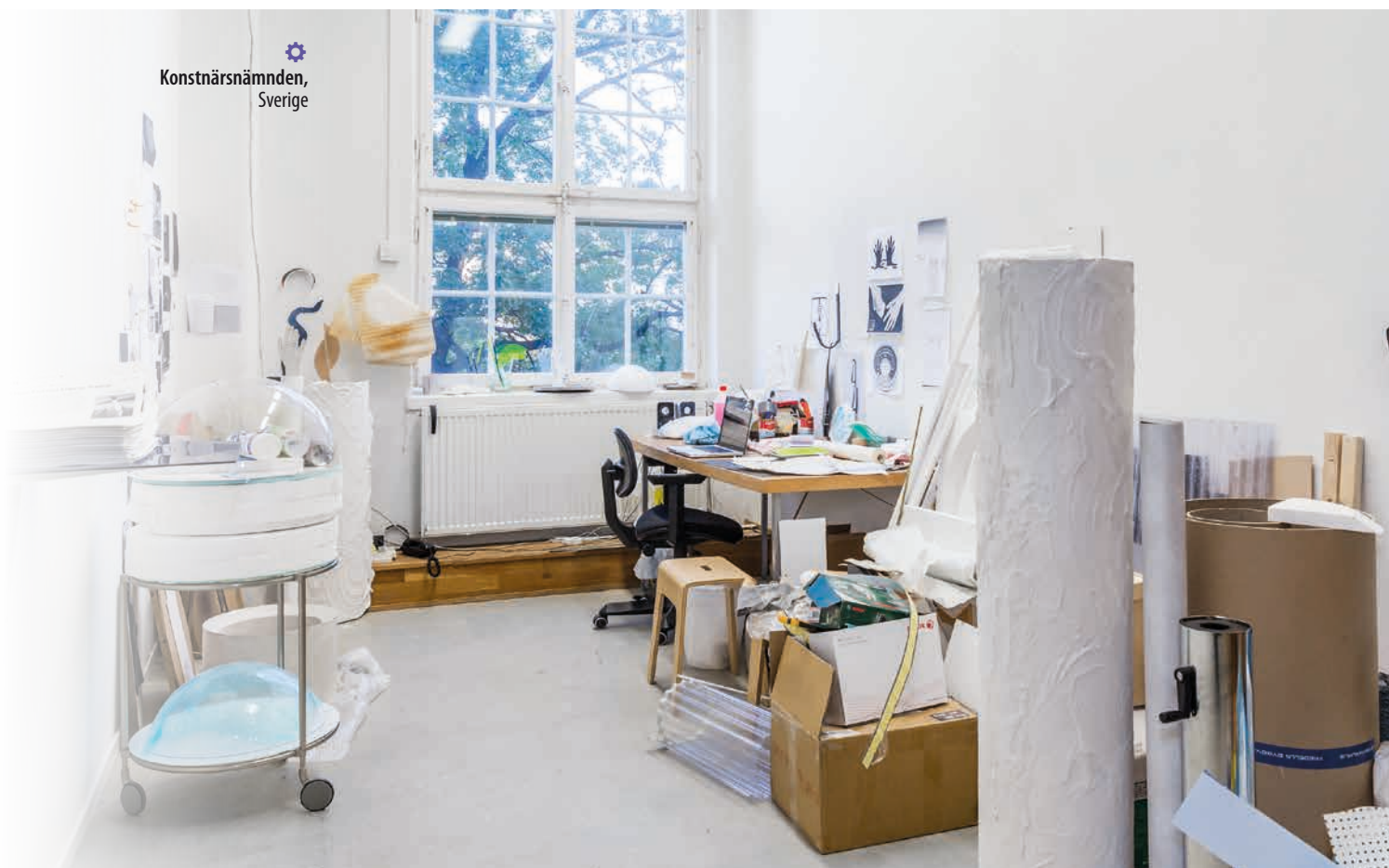
17

Forskare Aleksander Palasiński,
nationella kulturcentrumet i Warszawa, Polen.

- **Inställning:** Att skapa medvetenhet och återhämtningsförmåga hos institutionerna är avgörande för att ett residens ska bli framgångsrikt – och utbildning och kommunikation kan bidra till en sådan utveckling;
- **Ledarskaps- och organisationsutveckling:** Alla typer av internationellt arbete skapar nya påfrestningar inom ledarskapet. Under sådana förhållanden är god praxis viktigare än någonsin;
- **Kommunikation:** Alla aktörer har mycket att vinna på erfarenheten av ett residens, och ändå sker ofta ingen kommunikation med kollegor, myndigheter, medier eller allmänheten förrän i slutet av ett projekt, vilket gör att det ofta saknas resurser för ett framgångsrikt genomförande;
- **Utvärdering och återkoppling:** En grundlig utvärdering är avgörande för hur framgångsrikt programmet blir, liksom att återge resultatet av utvärderingen för parterna.

I tabellen nedan anges de huvudsakliga framgångsfaktorerna. Här beskrivs betydelsen av dem under förberedande, genomförande och uppföljning av konstnärliga residens, uppdelat efter olika och direkt involverade målgrupper:

- Konstnärer
- Vårdorganisationer
- Bidragsgivare
- Lokalsamhället
- Kommuner/Regioner/Nationer

TABELL II. Avgörande framgångsfaktorer

	Information	Utbildning och kapacitetsuppbyggnad	Finansiering och tillgång till resurser	
Konstnär	Tillräcklig och tydlig information om residensets natur och typ för att garantera att behoven uppfylls och förväntningarna infrias.	Lämplig information om logistikförhållanden, residens-typ, psykologiska effekter, nätverkskompetens, hantering av förväntningar och människor. Särskilda ansvarsområden, t.ex. erfarenhet av arbete med målgrupper, samhällen osv.	Tillräckliga medel för att garantera att målen kan uppfyllas.	
Värdorganisationer	Tydlig beskrivning av programmet och vad som erbjuds. Standard på boende och resurser/hjälpmedel. De ekonomiska möjligheterna i samband med residensprogrammet måste anges tydligt.	Att stå värd för personer från andra länder, kommunikation med andra kulturer, insikt i andra kulturers behov, logistiska förhållanden osv. Språkbruket, det måste stå klart vilket kommunikationsspråk som ska användas under residenset.	En tydlig ekonomisk förvaltning och tillräckliga resurser för projektet – inhämtade från egna resurser eller partnerskap. Tydlig information om detta. Rena och funktionella lokaler ska finnas att utnyttja.	
Bidragsgivare	Tydliga och öppna mål; kriterier för urval och förfaranden. Tydliga kontrakt/avtal. Information om vad som förväntas i fråga om rapportering och uppföljning.	Utbildning i interkulturell förhandling och avtal över gränserna.	Tillräckliga ekonomiska medel och betalning i rätt tid.	
Lokalsamhället	Information om tider och datum i lokala medier. Tydlig beskrivning av programmet, konstnärernas cv:n och förväntningarna på samarbetet med konstnärerna.	Processer för gemensamt skapande, där lokalbefolkningens behov och önskemål hörsammas.	Stipendier för deltagare och reseersättning osv.	
Kommunala/Regionala/Nationella myndigheter	Information om andra kulturinstitutioner och nätverk i staden eller regionen. Information om lokala/regionala seder/lagar. Bra information om både turist- och fritidsanläggningar, samt hälsa/akutsjukvård och konsuler tjänster.	Utbildning i interkulturell förståelse, kommunikation med konstnärer och kommunikation med andra länder och kulturer.	Finansiering av infrastruktur, byggnader och löpande kostnader. I flertalet fall erhåller värdorganisationen finansiellt stöd av kommun/region eller stat.	

	Planering och efterforskning	Attityd/inställning	God förvaltningssed	Strategier för kommunikation och marknadsföring
Konstnär	Upprätta den kontakt som behövs med lokala konstnärer och kulturinstitutioner.	Konstnärerna måste ha ett öppet och flexibelt tänkesätt men ändå tydliga mål.	En bra planering och målsättning så att förväntningarna kan uppfyllas, baserat på att uppfylla tydliga mål. Social kompetens krävs för kommunikation mellan olika kulturer osv.	Konstnärerna måste ha en kommunikationsplan, så att den personliga profilen stärks samtidigt som värdens och partnernas behov uppfylls. Det ger också störst positiva resultat – särskilt när resultaten sprids via personliga nätverk och internationella, residensrelaterade plattformar.
Värdorganisationer	Båda parter måste känna till de ömsesidiga förväntningarna, såväl innehållsmässigt som i fråga om lokaler, ekonomiska faktorer osv. Kunskap om vilken typ av konstnär som kommer till residenset. Nätverkande med lokala kontakter för ett yrkesmässigt stödsystem och möjligheter till samarbete och nätverkande.	Öppenhet, tolerans och flexibilitet samt ansvar för att residenset fungerar som det ska och med full potential.	Tydligt ansvar och ledning. Utvärdering efter halva tiden, möjlighet till klagomål och disciplinära åtgärder. Principer för hälsa och säkerhet samt lika behandling osv. Dessa bör ses över och spridas till personal och deltagare. Bra dokumentation, arkiv och referensuppgifter.	Professionella kontakter med medier och residensplattformar samt aktuella pressmeddelanden som skickas ut och följs upp. Tydliga marknadsförings- och kommunikationsplaner som utarbetas och genomförs av yrkesutbildad personal. Informationen bör vara öppen och tillförlitlig (aktuell och med bilder av utrymmen osv.).
Bidragsgivare	Kontakt med den bredare kultursektorn med möjligheter för konstnärer och institutioner att mötas.	Flexibelt tänkesätt, förtroende för processen och konstnärens integritet. Granskning av programmet och processen.	Bra registrering och dokumentation.	Kommunikationsstrategi via bidragsgivarens nyhetsbrev och kanaler osv.
Lokalsamhället	Förberedelse av lokala grupper där stabila och bra relationer skapas mellan samhället och instituten inför samarbetet med konstnärerna.	Ett öppet tänkesätt och förståelse för den kreativa processen och vad detta innebär för samverkan mellan individer; respekt för varandra och konstnärerna; tillit till processen.	En klar förståelse för processen och av vad som förväntas av deltagarna, lämplig återkoppling till samhället, dokumentation och tillfällen till utställningar/presentation/insyn i pågående arbete.	Användning av sociala medier och lokala medier. Kritiker och bloggare från det lokala samhället.
Kommunala/Regionala/Nationella myndigheter	Kunskap om företag med intressen i de länder som konstnärerna kommer från.	Öppenhet och förtroende gentemot inblandade institutioners professionalism. Bekräftande av värdet av konstnärliga residens och vad de kan bidra med till kommunen/regionen.	Tillgång till beslutsfattare och makthavare för bedömning och utvärdering.	Tillgång via deras kanaler till nyhetsbrev och medier. Användning av bilder och berättelser i marknadsföringskampanjer i staden/regionen/landet. Närvaro vid och rapportering om evenemang och presentationer osv.

FINANSIERING AV KONSTNÄRLIGA RESIDENS

5

FINANSIERING AV KONSTNÄRLIGA RESIDENS

5.1. Inledning

Den ekonomiska krisen och åtstramningsåtgärderna i Europa har inneburit att värdeorganisationer för konstnärliga residensprogram, precis som organisationer i andra sektorer, i allt högre grad ställs inför stigande kostnader och nedskärningar i finansieringsstöd. Detta försvårar anskaffningen av medel, men är också en utlösande faktor som leder till nya finansieringsmodeller. Offentlig finansiering är fortfarande en mycket viktig finansieringskälla, men nya modeller håller på att utvecklas och finslipas. Även om många residens bildas som ideella enheter finns också en växande grupp av residensprogram som drivs i andra modeller, till exempel program som upprättas, införlivas och drivs som kommersiella företag.

Residensprogram kan finansieras på många olika sätt. Vissa program ger ingen ersättning till konstnären, utan kan till och med ta ut en deltagaravgift, medan en ersättning per dag kan utgå i andra modeller. I vissa residensprogram utgår en särskild konstnärlig ersättning som hör ihop med sidoaktiviteter som konstnären kan bli ombedd att utföra.

Vissa residens står för en del av det ekonomiska stödet, medan andra har en paketmodell där allt ingår för inbjudna eller utvalda konstnärer. Det finns dock några grundläggande villkor för de delaktiga konstnärernas välmående och säkerhet. Dessa villkor bör tas under noggrant övervägande varifrån finansieringen än kommer.

5.2. Kostnader för att driva ett konstnärligt residensprogram

Det finns ingen entydig kostnadsmall för att driva ett residens. Kostnaderna varierar efter typ och längd på programmet samt efter residensets natur. Kraven och kostnaderna för att driva residens för scenkonst eller bildkonst kan till exempel vara betydligt högre än för att ta emot författare inom ett residensprogram.

I alla residensprogram måste driftskostnaderna beaktas, som bland annat kan omfatta omkostnader för administration, samordnare/ledning, representationskostnader, material, flygbiljetter, avtal, viseringskrav om konstnären kommer från ett land utanför EU/EES, förbrukningsmaterial och boende- och ateljékostnader. Kostnaderna beror också på variationer i till exempel resekostnader för konstnärer från länder utanför EU/EES-området.

Residens kan omfatta uppsökande arbete och möjligheter att utbilda andra, värdevenemang knutna till residenset som utställningar och framträdanden, eller samhällsrelaterade projekt. Sådana inslag skulle innebära att behöva överväga inhyrda tjänster, lokalhyra, hyra för utrustning osv.

Man bör också räkna med anslag för residensdokumentation och residensutvärdering – något som är nödvändigt både i fråga om krav på institutionell erfarenhet och för att underlätta och garantera öppenhet.

5.3. Finansieringskällor

Organisationer som driver residens har olika finansieringskällor. Vissa modeller är helt beroende av offentlig finansiering, medan andra väljer enbart privat finansiering, en kombination av offentlig och privat finansiering eller innovativa hybridmodeller där kommersiell verksamhet hjälper till att finansiera kostnaderna.

En undersökning utförd av Res Artis visar att de 155 Res Artis-medlemmar som deltog i studien välkomnade omkring 4 262 konstnärer under 2013. Detta lilla urval kan ge en indikation på den dynamiska verksamhet och kreativa rörlighet som residens åstadkommer. Residensen måste naturligtvis finansiera sin verksamhet för att kunna fullgöra sitt uppdrag, och det finns olika finansieringsmodeller för detta.

Uppgifter som har samlats in från medlemsorganisationer på Res Artis webbplats kan ge en fingervisning om skillnaderna mellan de olika finansieringsmetoderna, även om undersökningen inte är formell. Av de totalt 134 residensorganisationer som har svarat har 73 fått enbart offentlig finansiering, 34 en kombination av offentlig och privat finansiering och 22 har både fått offentlig finansiering och använt egna medel. OMC-arbetsgruppen bad också deltagande experter att ge exempel på bästa metoder på området. De exempel som gavs omfattade hela spektrumet av finansieringsmodeller: från modeller som helt bygger på statliga bidrag, kombinationsmodeller med både statligt stöd och privat finansiering till hybridmodeller som bygger på att kommersiell verksamhet finansierar konstnärliga residensprogrammet. Dessa iakttagelser är inte normativa, utan tas bara med för att ge en bild av hur många modeller som togs upp.

5.4. Offentlig finansiering

Många nationella organ över hela EU ger statligt stöd till konstnärers rörlighet. Nästan alla europeiska länder avsätter en del av sin kulturbudget till sådan rörlighet.¹⁸ Detta är en hållning som uppmuntrar och stöder rörlighet inom EU för personer med kreativa yrken. En del av detta stöd går också direkt till EU-medborgares rörlighet i länder utanför EU, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (Liechtenstein, Norge) och Schweiz samt till att konstnärer och konstnärligt professionella från länder utanför EU/EES också ska kunna komma till EU. Sådan finansiering kan bestå av strukturerade stödprogram på lokal, kommunal, nationell, regional eller internationell nivå.

Exemplen omfattar nationella, federala och regionala finansieringsorgan samt stöd från utrikesministerier, till exempel fonden för kulturdiplomati, som samförvaltas av Maltas utrikesministerium och ministerium för turism och kultur, och residensprogrammet Visegrad Artist Residency Program som inrättades 2006 för att underlätta konstnärers rörlighet och utbytessamarbete mellan Visegradländerna (Tjeckien, Ungern, Polen och Slovakien). Till annan sådan regional finansiering hör Nordic Grant, Norway Grants och EES-bidrag.

En del offentlig finansiering består av särskilda bidrag till en organisation som driver residens, till exempel Künstlerhaus Stuttgart Atelierprogramm (www.kuenstlerhaus.de), som är ett tolv månaders residensprogram för utländska konstnärer som stöds av Stuttgart stad. Ett annat exempel är Lokaal 01, som driver residens för unga konstnärer och konstkritiker och finansieras av den flamländska gemenskapen och Antwerpen stad (<http://www.lokaal01.be/site/>).

Offentlig finansiering kan bindas upp i nationella bidrag till rörlighet som ger konstnärer som har antagits till residens möjlighet att uppnå sina mål. Andra bidrag stöder utbyten som även medger att konstnären är delaktig i residensprogram som stödmottagare

18

Se exempel på <http://on-the-move.org/funding/europe> (On the Move) och Ifacca (landsvis förteckning över finansieringsmöjligheter för konstnärers rörlighet, uppdaterad 2014).

(till exempel konstnärstödet Malta Arts Fund). De kan skräddarsys för att ge konstnärer möjlighet att söka finansiering som skulle täcka resekostnader och ibland även boendekostnader, för att underlätta för dem att delta i ett residensprogram. Vissa bidrag stöder också deltagande i och samarbete kring evenemang.¹⁹

5.5. EU:s finansieringsprogram

Kreativa Europa²⁰, Europeiska unionens ramprogram för kultursektorer och kreativa sektorer för perioden 2014–2020, syftar till att skapa bästa möjliga förhållanden för konstnärer, yrkesverksamma inom kulturområdet och kulturorganisationer för att arbeta över gränserna, så att deras arbete når så många människor som möjligt i Europa och internationellt.

Trots att det inte finns något stöd som anslås till konstnärliga residens i sig ingår rörlighet över gränserna, som är en politisk prioritering, i de fyra insatsposterna i Kreativa Europas delprogram för kultur.

5.6. En kombination av modeller

Många organisationer finansierar sina program genom en kombination av modeller, det vill säga delvis statligt stöd och delvis privat finansiering. Sådana modeller finns bland annat i Kroatien, Finland och Litauen. Statligt stöd kan baseras på särskilda avtal, till exempel beviljande av statligt stöd till privata stiftelser eller organisationer via regionen eller kommunen, riktat mot arbetstagare inom den offentliga sektorn eller genom att direkt finansiera lönerna för organisationens anställda.

5.6.1. Modeller som omfattar kommersiella organ

Inom det växande området konstnärliga residens utvecklas och finputsas nya modeller till stöd för konstnärer. Även om många residens bildas som ideella enheter drivs allt fler program i företagsform; de kan till exempel upprättas, införlivas och drivas som ett kommersiellt bolag.

Kulturinnovatörer riktar blickarna mot hybrida organisationer som i huvudsak har ett kulturellt uppdrag men är beroende av kommersiella intäkter för att kunna upprätthålla sin verksamhet, eller residens med kombinerade intäkter från uthyrning av boende.

En annan ny modell som har bildats utifrån "artist to artist"-nätverkets utformning inspireras av det populära fenomenet "couch surfing". I denna modell byter konstnärer ateljéutrymme och/eller bostad med varandra. Artquest (<http://artquest-artelier.com/>) är en kostnadsfri plattform med 30 internationella partner i detta syfte (se även kapitel 3 om nya partnerskap).

19

Nätverket On the Move för kulturell rörlighet har sammanställt en vägledning till finansieringsmöjligheter för konstnärers och kulturarbetares internationella rörlighet i Europa (<http://on-the-move.org/funding/europe/>).

20

http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/index_en.htm

5.7. Beskattning

Skillnaderna mellan skattesystemen och skatteundantagen i EU:s medlemsstater är ofta ett hinder för rörligheten över gränserna för konstnärer och yrkesverksamma inom kulturområdet. Enligt EU-lagstiftningen har medlemsstaterna rätt att utforma sina egna skattesystem på det sätt de anser vara lämpligast för att uppfylla de inhemska politiska målen. Även om OMC-arbetsgruppen är medveten om EU:s begränsade befogenheter på området för beskattning av enskilda individer vill medlemmarna uppmärksamma ett problem i samband med beskattning av konstnärer, vilka är mottagare av bidrag som har samband med konstnärliga residens.

I vissa medlemsstater, till exempel Tyskland, undantas vanligtvis bidrag till konstnärliga residens från skatt. I andra medlemsstater kan konstnärerna beskattas för bidrag som ges för residensvistelse eftersom dessa bidrag i skattehänseende betraktas som en inkomst i den medlemsstat där bidragsmottagaren är bosatt. Konstnären beskattas för bidraget även om det skulle vara befriat från skatt i det land där institutionen som utfärdat bidraget är baserat (till exempel Tyskland). Arbetsgruppen är också medveten om att medlemsstaterna kan ingå skatteavtal med varandra för att undvika dubbel beskattning och fördela beskattningsrätter. Innehållet och den avtalslutande medlemsstatens tolkning av dessa bilaterala skatteavtal, inklusive om en särskild bestämmelse om källbeskattning för utomlands boende konstnärer ska ingå eller inte, kan skapa problem i gränsöverskridande situationer. I detta fall kan intresset för och syftet med bidrag som tilldelas av en viss medlemsstat undergrävas, vilket på lång sikt skulle kunna skada den fria rörligheten inom EU och det gränsöverskridande kulturutbytet.

Den idealiska lösningen skulle vara en allmän skattebefrielse i hela EU för bidrag med anknytning till konstnärliga residens, som enbart har beviljats för att främja konsten och utan att konstnären krävs på en motprestation. Å andra sidan tror arbetsgruppen, med tanke på EU:s begränsade befogenheter i fråga om beskattning av enskilda individer och kravet på ett enhälligt beslut av rådet om lagstiftning om direkt beskattning, att EU skulle kunna samarbeta närmare med medlemsstaterna för att främja och underlätta utbyte av bästa praxis vad gäller beskattning av konstnärer.

NÄTVERK,
NÄTVERKANDE OCH
PLATTFORMAR
FÖR KONSTNÄRER

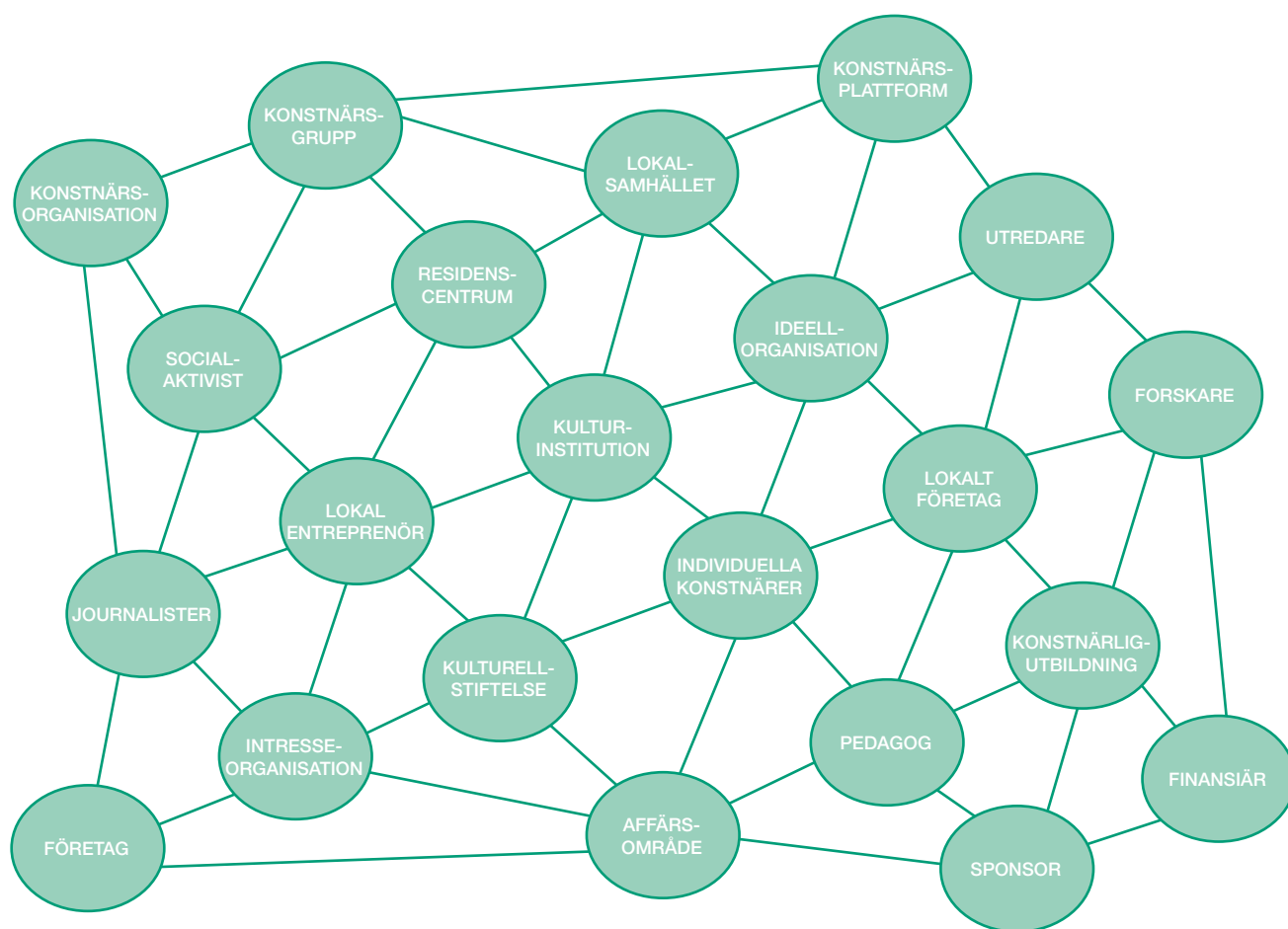
6

NÄTVERK, NÄTVERKANDE OCH PLATTFORMAR FÖR KONSTNÄRER

OMC-arbetsgruppen anser att en av de mest avgörande framgångsfaktorerna för residensprogrammen är i vilken utsträckning deltagare, värdorganisationen och finansörer skapar och upprätthåller nätverk. Dessa nätverk ökar programmens effekter och eftermäle. Kulturella nätverk möjliggör utbyte av idéer och konstnärliga metoder, insamling av information samt kontakt mellan konstorganisationer, konstnärsgupper, centrum och institutioner, liksom enskilda konstnärer och verksamma inom konstnärliga och kreativa områden. Nätverkande gör det lättare att förbättra ömsesidig förståelse och samarbete, att dela kunskap och färdigheter och att vidareutveckla lokala, regionala och internationella konstscener.

Nätverkens utformning är inte självklar – de ser olika ut beroende på bransch. Några viktiga faktorer för ett framgångsrikt nätverk är följande: att kunna erbjuda något specifikt (kunskap, erfarenhet, kontakter), en proaktiv strategi, expertkunskap, beredvillighet att dela med sig av färdigheter och kunskap.

Ett nätverk består av partner från både konstnärliga områden och områden som inte är konstrelaterade och som kan utvecklas i alla möjliga riktningar, däribland som en sammanslagning av nätverk för enskilda individer och organisationer.²¹

21

Medlemmarna i arbetsgruppen tackar sin maltesiske kollega Patrick Fenech, St. James Cavalier Centre for Creativity i Valetta, för nätverksgrafen.

Nätverkande är viktigt i samband med residens, eftersom det bidrar till att förlänga de kortfristiga fördelarna av erfarenheten. Nätverken ger alla inblandade både materiella och immateriella fördelar.

Till påtagliga fördelar av en residensvistelse på kort sikt hör bland annat

- ökad effektivitet vad gäller efterforskning och kommunikation (sparar tid och resurser),
- inspiration från ny miljö och kultur, och
- möjlighet till samarbete med lokala kulturinstitutioner och konstkolor.

Långsiktiga fördelar (färdigheter, utveckling, utbildning) omfattar

- broar mellan konstområdet och andra områden,
- ökad synlighet för konstnärerna,
- förbättrade förbindelser mellan länder – politisk och kulturell diplomati,
- minskad obalans mellan konstnärer som reser till och reser från de olika länderna,
- samarbete möjliggörs med värdorganisationen under perioden efter residensvistelsen,
- möjlighet till fortgående samarbete med lokala kulturinstitutioner, konstkolor och lokalsamhället, och
- plattformar för konstnärer där de kan dela erfarenheter av residensvister (till exempel utbildning, lärdomar av bra/dåliga metoder).

Nätverk kan upprättas på regional, nationell eller internationell nivå med en ospecificerad, öppen och dynamisk medlemsbas, och med inriktning på en lång rad olika frågor med anknytning till konstnärliga residensprogram eller på en specifik aspekt av dessa.

Paraplynätverk på internationell nivå omfattar:

> **Res Artis**, globalt nätverk för residenscentrum; ett stort antal medlemmar i Europa. www.resartis.org

> **Pépinières européennes pour jeunes artistes**. Erbjuder residens för konstnärer som är yngre än 35 år i samarbete med partners i och utanför Europa. www.art4eu.net

> **Nätverket Performing Artists in Residence** (om särskilda behov vid internationella produktioner på området för scenkonst), som **FACE** (Fras Arts Coalition Europées, www.fresh-europe.org/) och **IETM** (International Nattmörk for Contemporary Performing Arts, <http://ietm.org/>)

På nationell och regional nivå: Nätverk där konstorganisationer och residens ingår från den specifika regionen, som möjliggör nätverkande mellan dessa och med andra regionala eller internationella nätverk. Några exempel:

- > Residensnätverk – High North A-i-R network.
www.tromsfylke.no/Tjenester/Kultur/Tromsfylkeskultursenter/InfoinEnglish/tabid/2642/Default.aspx
- > Art Motile-plattformen med information om spanska konstnärliga residensprogram och konstnärscentrum.
www.artmotive.org/

Nätverk för särskilda intresseområden: Nätverkande som har inletts genom paraplynätverk (omfattar även program utanför kultursektorn), inklusive konstorganisationer och kulturfestivaler, och som skapar möjligheter till regionalt nätverkande för östeuropeiska länder som inte är EU-medlemsstater.

- > freeDimensional främjar social rättvisa genom att bjuda in aktivister till konstscenen och använda kulturella resurser för att främja deras arbete (konstnärer, aktivister och journalister som upplever censur, främlingsfientlighet och/eller ekonomiska svårigheter).
<http://freedimensional.org/>

Bra praktiska exempel på nätverk, plattformar, resursinformation och tjänster i anknytning till konstnärer, residens och konstnärers rörlighet:

- > On-the-Move
<http://on-the-move.org>
- > BAM
www.bamart.be
- > DutchCulture|TransArtists
www.transartists.org
- > Kulturkontakt Nord
www.kknord.org
- > IGBK
www.igbk.de
- > Touring Artists Tyskland
www.touring-artists.info

Africa Centre,
Storbritannien

OBALANSER

7

OBALANSER

Även om uppfattningen är att det råder obalans i fråga om tillgång till konstnärliga residens i Europa har det varit svårt att bekräfta detta med konkreta uppgifter. Vi har fått berättat för oss att de nordeuropeiska länderna både finansierar residens i högre grad och har större tillgång till stöd för sina konstnärer än länderna i södra och östra Europa. Vi har också hört att konstnärer från dessa länder föredrar att vistas i residens där de stora konstmarknaderna finns – New York, London, Paris, Berlin, Rom osv. Det ligger utan tvekan en viss sanning i detta. Men vi har också funnit bevis på att residens med svagare finansiering, till exempel i Östeuropa, inte hindrat konstnärers mobilitet till dessa regioner.

I fråga om residensdestinationer har OMC-arbetsgruppen, genom att analysera Dutch Culture/TransArtists webbplats och webbstatistik, funnit att intresset för mindre traditionella residens – till exempel belägna på landsbygden eller tematiskt baserade residens – växer.²² Uppfattningen att konstnärer reser dit marknaderna finns utgör endast en liten del av sanningen. Men det har också visat sig att vissa residensdestinationer har ett större erkännande bland konstnärer än andra, och dessa residens är väldigt åtråvärda.

Det finns också tydliga hinder som orsakar obalans i fråga om möjligheter för konstnärer från länder utanför EU/EES att komma på residensvistelse till EU. Arbetsgruppen kunde dock konstatera att denna obalans bottnade i större strukturella obalanser.

Det handlar bland annat om skillnader på följande områden:

- Tillgång till information och kunskap, inklusive språkbarriärer.
- Tillgång till finansiering och skillnader i levnadsstandard mellan olika länder. Levnadskostnader och lönenivåer skiljer sig över hela världen. Det innebär att det alltid måste finnas medel för att finansiera dessa skillnader vid utlandsvistelse i en annan del av världen.
- Skillnader i målsättningar och karriärutveckling för olika konstnärer. I vissa delar av världen är konstnärers karriärutveckling väldigt nära knuten till deras bostadsort, till exempel arbetssituation, samhällsmiljö osv. På vissa ställen kan det vara svårare än på andra att göra ett avbrott från den vanliga tillvaron.
- De politiska målen med konstnärers rörlighet skiljer sig mellan olika länder. Det är huvudsakligen de lokala myndigheterna, och privata fonder och stiftelser, som ansvarar för vilka utrymmen som finns att tillgå. En del länder skapar strategiska förbindelser med specifika länder (till exempel Skottland och Malawi). Men de är relativt få sett till antalet residens i hela världen.
- En bristfällig kontakt mellan ministerier eller departement med ansvar för yttre förbindelser och utrikespolitik samt ministerier med ansvar för kultur (konstnärlig utveckling) och uppbyggande av publik. Detta är förmodligen orsaken till de största skillnaderna i residensprogrammen. I de flesta länderna, särskilt i Europa, finns möjlighet till ekonomiskt stöd för konstnärer som arbetar internationellt. Men fokus ligger på "utresande" nationella konstnärer och deras arbete utomlands och inte på mottagande av "inresande" utländska konstnärer. Här har värdet av ömsesidigt utbyte inte fått genomslag.

Trenden har blivit starkare på grund av senaste tidens stora budgetnedskärningar inom kultursektorn över hela Europa. Denna aspekt är bara en del av obalansen och skulle inte vara ett problem om konstnärer från alla länder kunde delta i residens utomlands, eftersom det skulle innebära att andra länder skulle ta emot dem. Obalansen orsakas också av konstnärernas egen önskan att resa till platser där kulturscenen betraktas som ledande inom samtida konst, vilket gör dessa platser mer attraktiva. Detta kan överskugga mångfalden hos de mer avlägset belägna residensen.

Problemet är komplicerat, och vissa regeringar försöker locka konstnärer till sina residens via ekonomiskt stöd.

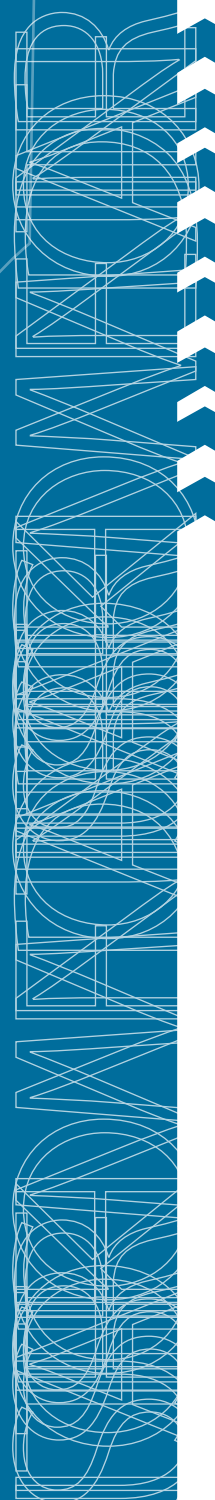
Sist men inte minst bör hinder av till exempel regel- och/eller lagstiftningskaraktär (inklusive social trygghet, arbetstillstånd och visum) beaktas i fråga om obalans.

 St James Cavalier Centre
for Creativity, Malta

SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

8

SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

8.1. Slutsatser

Fenomenet konstnärliga residens är framgångsrikt och föränderligt och fortsätter att ge konstnärer utmärkta möjligheter till kreativt arbete och samarbete. För att undanröja vissa tekniska och regleringsmässiga hinder för tillväxt krävs dock främjande arbete, stöd och flexibla lösningar. Residensen fortsätter att vara kostnadseffektiva program med stor räckvidd, som främjar konstnärer, kulturorganisationer och kulturområdet i stort, samt lokalsamhällen och delaktiga städer och regioner. OMC-arbetsgruppen är övertygad om att konstnärliga residens är en viktig del av kulturlandskapet.

8.2. Rekommendationer

I detta dokument har några allmänna iakttagelser framkommit om vad som skulle förbättra de konstnärliga residensens funktion på medellång och lång sikt:

- En mer noggrann utvärdering av konstnärliga residens och insamling av standardiserade uppgifter och statistik.
- Mer lättillgänglig information om praktiska, rörlighetsrelaterade frågor (till exempel lagstiftningsfrågor) i samband med residensmöjligheter i och utanför Europa. Utbildning och kapacitetsbyggnad för deltagare, värdar och bidragsgivare skulle ge bättre och mer hållbara effekter.
- Finansiering av konstnärliga residens skapar en bättre och mer rättvis miljö för konstnärer och utgör en långvarig investering i konsten. Därför rekommenderar vi att finansieringsorganen gör avsättning för stöd till konstnärliga residens i sina system och uppmuntrar den privata sektorn att ingå nya partnerskap med konstnärliga residens.²³
- Eftersom de konstnärliga residensen bidrar till ekonomiska och sociala strategier för återuppbyggnad rekommenderas finansieringsorgan med ansvar för dessa frågor också att göra avsättning för stöd till residens i sina system.
- Att skapa och upprätthålla nätverk ökar kvaliteten på de erfarenheter, effekter och anseende som konstnärliga residens ger.

I följande *specifika* rekommendationer tas iakttagelserna ovan upp, och olika aktörer på området för konstnärliga residens anvisas åtgärder:

8.2.1. För beslutsfattare

På EU-nivå

1. Främjande av god praxis kan underlättas på EU-nivå, delvis genom en omfattande spridning av denna policyhandbok. Det skulle hjälpa fram kampanjen för att främja värdet av residens för konstnärlig utveckling, och ekonomiska och sociala effekter.
2. Finansieringen av konstnärliga residens skulle kunna utvidgas med stöd av EU-finansieringsprogram, som europeiska struktur- och investeringsfonder, och genom att ge unga personer med talang tillgång till residensprogram inom Erasmus+.
3. Trots allmänt kända problem när det gäller metoder för att samla in jämförbar statistik om konstnärers rörlighet rekommenderar arbetsgruppen inom den öppna samordningsmetoden att en expertgrupp tar tag i den här frågan genom att undersöka standarder för sådan statistik, så att EU-medlemsstaterna kan samla in uppgifter.
4. Samarbete och samordning i fråga om informationskällor för konstnärers rörlighet som tillhandahålls av EU-medlemsstater skulle minska obalanser och hinder för rörlighet.
5. Trots att befogenheterna på EU-nivå är begränsade när det gäller social trygghet och beskattning uppmanas EU att underlätta utbyte av bästa metoder mellan medlemsstaterna för att minska hinder i samband med social trygghet och beskattning för konstnärer och yrkesverksamma inom kulturområdet som arbetar gränsöverskridande, stödja och förbättra deras rörlighet inom EU och främja kulturutbyte och kulturell mångfald inom EU.

På nationell nivå (EU-medlemsstater)

1. Insamling av statistik och relevanta kvalitativa och kvantitativa uppgifter om konstnärers rörlighet bör uppmuntras.
2. EU-medlemsstaterna bör se över den politik de för beträffande rörligheten för medborgare i allmänhet och arbeta för att undanröja rättsliga och administrativa hinder på områdena för deras respektive befogenheter (till exempel visum, social trygghet och beskattning).
3. EU-medlemsstaterna uppmanas att åter se över frågan om beskattning av konstnärer och, mer specifikt, skattskyldigheten för bidrag till konstnärer knutna till konstnärliga residens, särskilt genom instrument från den nya arbetsplanen för kultur 2015–2018.²⁴
4. Konstnärliga residens bör, där så är möjligt, göras tydligt synliga på EU-medlemsstaternas informationsplattformar, med särskild hänvisning till en ledande i sektorn, till exempel Dutch Culture/TransArtists.²⁵
5. Samarbetet mellan olika ministerier kan förbättras genom att garantera lika stöd för inresande och utresande konstnärer och genom att inriktas på att minska hinder för rörlighet.
6. Mellanstatlig kommunikation på alla styresnivåer (subregional, lokal osv.) kan förbättras för att skapa en gemensam strategi för konstnärliga residens, i fråga om både finansiering och utveckling av förutsättningarna.

24

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16094-2014-INIT/en/pdf>

25

<http://dutchculture.nl/en/residencies>

7. Enligt den goda praxis som har utvecklats i de nordiska länderna²⁶ och i Visegrad-ländernas finansieringssystem²⁷ rekommenderar arbetsgruppen att EU-medlemsstaterna överväger att skapa regionala konsortier.
8. EU-medlemsstaterna bör tillstå betydelsen av residens inom kulturpolitiken genom att inrätta och främja stödprogram för konstnärers rörlighet över gränserna och konstnärliga residens.
9. Program för nationell utbildning och kapacitetsbyggnad bör omfatta interkulturell kompetens och god praxis inom residensdrift.
10. Ökat stöd och större inkludering i stödprogram i EU, till exempel i europeiska struktur- och investeringsfonder, inklusive instrument för europeiskt territoriellt samarbete. Finansieringsorganen bör fortsätta ha en öppen inställning till residens, så att nya former och idéer kan uppstå och utvecklas.

På regional/lokal nivå

1. Det är på den här nivån som de flesta residenslokaler och residensplatser finansieras. OMC-arbetsgruppen rekommenderar att lämpliga anslag fortsätter att prioriteras, trots ökat tryck på budgetarna.
2. Konstnärliga residensprogram bör rekommenderas och upprätthållas inom ramen för finansieringsprogram över olika discipliner och sektorer, till exempel inom strategier för återuppbyggnad.
3. Regionerna bör omfatta information om residens i reklammaterial för orten, där residensens positiva inverkan på den regionala/lokala profilen framhålls.

26

<http://www.kulturkontaktord.org/sv/stod>

27

<http://visegradfund.org/>

8.2.2. För kulturorganisationer och konstnärer

För att upprätthålla god praxis rekommenderar OMC-arbetsgruppen att kulturorganisationer och delaktiga konstnärer

- ser till att residensprogrammets syften är tydliga och välformulerade och att målsättningarna delas av alla delaktiga parter,
- uppmuntrar bred och lämplig kommunikation och spridning av information, möjligheter och lokalkännedom om residens, särskilt i länder utanför EU/ESS,
- deltar i specialiserade utbildningspass (workshoppar och stöd) för konstnärer, värdar, samhället och studenter,
- har realistiska förväntningar på residensen, framför allt vid samarbete med organisationer utanför kulturområdet, och ser till att alla aktörer tillämpar en praxis där ingen utnyttjas eller utesluts,
- säkerställer en grundlig utvärdering, att dokumentation presenteras och återkoppling ges för en framtida god praxis,
- utvecklar nya och hållbara nätverk för större effekt och anseende.

BILAGA 1, 2, 3, 4

BILAGA 1 KONSTNÄRLIGA RESIDENS – EN KORT STUDIE AV DERA UPPKOMST OCH UTVECKLING

Konstnärer har alltid rest för att söka nya uppdrag, få ny kompetens och lära sig ny teknik av andra "mästare" och få information om den senaste utvecklingen inom konsten. Det är bara att se på det stora antalet konstnärer som reste till Italien under renässansen.

Den förmodligen mest kända konstnärliga residensrörelsen i Europa uppstod under **sent 1800-tal och tidigt 1900-tal**, då konstnärerna åkte ut på landsbygden. Kolonier av gräsrotskonstnärer bildades, där konstnärer samlades på somrarna för att arbeta utomhus och undersöka, utveckla och förverkliga sina konstnärliga idéer. Konstläskande donatorer kom med "uppifrån och ned"-initiativ, och erbjöd avskilda residens där konstnärer kunde bo och arbeta, enligt ett nytt och populärt beskyddarskap.

På **1960-talet** kom en ny våg av program för konstnärliga residens, med flera nya modeller. Enligt en av dessa erbjöds konstnärer möjlighet att tillfälligt dra sig tillbaka från samhället och skapa sina egna utopier i avskildhet. En annan ny modell var inriktad på social interaktion och på att involvera allmänheten: Små gästlägenheter i byar och städer fungerade som utgångspunkter för socialt och politiskt utbyte. En tredje modell bestod av residens som upprättats av konstnärer. Där ingick utställningsutrymmen som blev ett alternativ till de formella gallerierna, både för konstnärerna själva och för de internationella kollegor som de ville samarbeta med. Under 1970- och 80-talen utvecklades många nya residensinitiativ utifrån denna trend.

I **slutet av 1980-talet och på 1990-talet** ledde globaliseringen till att konstnärliga residens i världen blev mer välkända och tillgängliga för internationella konstnärer. Utbudet ökade enormt. Initiativtagarna ville inte bara erbjuda konstnärer logi, utan också skapa alternativa och lokalt baserade kunskapscentrum på konstområdet. Residenscentrum för konst började allt mer fungera som utlösande faktorer på den lokala scenen för samtida konst och har blivit oundgängliga för att sammanlänka den lokala och den globala konstvärlden.

Från 2000 intensifierades spridningen av residens i världen. Det blev billigare och lättare att resa, och internet och sociala medier underlättade kommunikationen enormt. Allt detta bidrog till att fenomenet konstnärliga residens växte. Samtidigt uppstod en stark konsolideringsönskan, ett behov av att uppehålla befintliga möjligheter, sammanlänka och skapa nätverk, och utforska meningen med och värdet av konstnärliga residens för alla användare.

För många konstnärer blev det en nödvändig del av deras karriär. Residenscentrum organiserade sig nationellt och internationellt för att stödja varandra och företräda gemensamma intressen. Kvalitetsnormerna höjdes och ansökningsförfarandena för konstnärliga residensprogram blev allt mer konkurrensbetonade. Fonder, regeringar och andra parter hakade på.

Denna konsolideringsutveckling skapade en längtan efter förnyelse, och mer lågmälda, svårgripliga residensmodeller uppstod: Andra logiformer utforskades, till exempel nomadprojekt, samarbetsresidens och workshoppar över flera discipliner. Konstnärsdrivna utrymmen i olika delar av världen har börjat gå samman och organisera tillfälliga residensutbyten. Och det är inte alla konstnärer som reser hundratals mil bort för att finna en ny miljö – en del finner den runt knuten. Dessa konstnärer organiserar arbetsperioder i det egna landet, den egna staden, på sin egen gata.

Under de senaste åren har en annan trend framkommit på detta flexibla område: Som en följd av ett växande intresse för innehållet har formen temaresidens uppkommit. Utöver fokus på nödvändiga medel, modeller och driftsätt omprövar nu både residen- sen och konstnärerna sin roll i samhället och på kulturområdet. Nu verkar fokus ha övergått från "hur" till "vad", och både antalet konstnärliga residens och forsknings- drivna residens ökar. Konstnärliga residens handlar om ett internationellt organiserat, kollegialt utbyte med fokus på ämnen som är viktiga för värdar och gäster.

Tanken växer om att konstnärliga residens ska kunna erbjuda nya utrymmen och modeller för utveckling av kunskap och förståelse, inte bara inom konst utan också inom samhällsfrågor. Kreativa affärsverksamheter ger konstnärer i uppgift att utveckla och/eller förändra produkter på ett kreativt sätt. Konstnärer kan också bjudas in till icke konstrelaterade företag för att ge ett annat perspektiv på arbetet – till exempel på en flygplats, rugbystadion eller i lokala, offentliga byggnader.

BELGIEN – FLANDERN

Organisationer som fokuserar på konstnärers utveckling, endera som en del av sin profil eller som huvudsaklig verksamhet, kan få stöd inom ramen för det flamländska parlamentets förordning om konst. Här ingår konstnärliga residens.

Konstnärer som är bosatta i Flandern kan ansöka om ett internationellt arbetsbesök, som beskrivs som en möjlighet att utveckla sin konstnärliga aktivitet under en kortare eller längre period vid ett utländskt konstinstitut, eller att arbeta under ledning av framstående konstnärer.

Utöver arbetsbesök har Arts and Heritage ett internationellt residensprogram. Konstnärer kan (i nuläget) ansöka om en residensvistelse hos åtta olika residensorganisationer.

www.artsandheritage.be

BULGARIEN

Stödet för konstnärers rörlighet och konstnärliga residens hör till prioriteringarna inom Bulgariens nationella kulturstrategi. I dag är finansieringen av konstnärers rörlighet och konstnärliga residens i Bulgarien sporadisk och kommer från statsbudgeten, kulturinstitut, kommunala medel och icke-statliga organisationer.

Det finns ett fåtal konstnärliga residens i Bulgarien, men många bulgariska konstnärer reser utomlands och deltar i residensprogram.

1. Art Today Association, Plovdiv; bild- och formkonstnärer
www.arttoday.org/site/lab.html#2
2. Derida Dance Centre i Sofia; konstnärer/dansare i residens – scenkonst
www.derida-dance.com/qs/en/residency-program
3. Internationella Elias Canetti-sällskapet, Ruse; olika discipliner – författare/bild- och formkonst/audiovisuell konst och medier – inom nya medier
www.eliascanetti.org/83.0.html?&L=3
4. Pro Rodopi Art Centre, Bostina; scenkonst (teater och dans)
www.artfactories.net/Pro-Rodopi-Art-Centre-PRAC-Bostina.html
5. Elizabeth Kostova-stiftelsen för kreativt skrivande
www.ekf.bg/bg/index.php
6. Konstresidenset The old school i Gorna Lipnitsa; bild- och formkonst
www.gornalipnitsa.com/en/art-residence
7. Kulturcentrum – Trakart museum – Konstresidens – Plovdiv; bild- och formkonst
<http://trakart.org/artreidence-center>
8. LESSEDRA Gallery & Contemporary Art Projects – The Art Village, Lisedren; bildkonst
www.lessedra.com/TheArtVillageSummerResidency2013-4.pdf

ESTLAND

I Estland finns ännu inte någon särskild politik för konstnärers rörlighet. Det statliga stödet för konstnärliga residens är begränsat, men det finns vissa bidrag för utresande konstnärer, samt betydande medel genom internationella program, till exempel Kulturkontakt Nord.

Trenden med konstnärsdrivna "nanoresidens" växer snabbt. En rad konstnärer har upp- rättat program och möjligheter för konstnärskollegor, i form av endera miljöer för sam- arbeten eller separata program. Ett annat, vanligare, format är tvärdisciplinära residens som drivs av en stad/ett nätverk. På grund av brist på medel finns inga storskaliga produktioner eller forskningsinriktade residensmöjligheter i Estland i nuläget. Kulturmi- nisteriet kommer att inrätta ett stödprogram för residens som förmodligen inleds 2016.

Finansieringsorgan

Estlands kulturfond – www.kulka.ee/ – bidrag till utresande konstnärer för 1–2 månader.

Estlands kulturministerium – www.kul.ee/en – projektbaserat stöd till residens i Est- land, tillfälligt projektbaserat stöd till utresande konstnärer (oftast i samband med större produktioner).

Rådet för spelskatt – www.hmn.ee/ – projektbaserat stöd till residens, huvudsak- ligen stödverksamhet med inriktning på lokala samfund.

Residens

1. MoKS – www.moks.ee/pages/residency?locale=en
Studioresidens för forskning, samarbete eller mindre produktionsarbete. Tvärdis- ciplinärt med betoning på lokala projektsamarbeten och hållbar konst. MoKS ligger i byn Mooste, på landsbygden i södra Estland, och har sammantaget hyst 166 konstnärer sedan starten 2002. Konstnärerna väljs ut genom öppen ansökning, där huvudkriteriet är att konstnären är motiverad att arbeta i det lokala samman- hanget. Residenset är avgiftsfritt för konstnären. Det finns bidrag att söka, och reseersättning ges. MoKS hyr också ibland ut lägenheter med arbetsutrymme.
2. Kanunti Gildi SAAL – www.saal.ee/residency/
Scenkonstsresidens för experimentella projekt och produktion sedan 2009; på inbjudan.
3. Tartu Artists in Residence – <http://residency.tartuensis.com/>
Ett tvärdisciplinärt initiativ av staden Tartu (Estlands näst största) som tar emot konstnärer i samarbete med flera av stadens kulturinstitut. Alla kostnader för konstnären täcks inte.
4. Residens hos Tallinn Creative Hub – [www.resartis.org/en/residencies/ list_of_residencies/?id_content=6731](http://www.resartis.org/en/residencies/list_of_residencies/?id_content=6731)
Ett tvärdisciplinärt program för konst, social rörelse, politisk teori och socialt före- tagande. Residenset håller på att byggas ut, och arbetsplatser och boenden kommer att stå färdiga i början av 2016. Hittills har man haft en utländsk konstnär i residens.
5. Gästlägenhet hos det estniska konstförbundet – www.eaa.ee/710.html
Lägenhet med arbetsutrymme för uthyrning i centrala Tallinn; ansökan.

6. Den estniska konstakademin – www.artun.ee
<http://ekasculpture.tumblr.com/residentuur>
 Både avdelningen för installation och skulptur och avdelningen för smyckeskonst och smide driver ett semiakademiskt residensprogram för gästkonstnärer, med möjlighet att delta i workshoppar och dela kunskap.
7. KAU Academy – <http://kauacademy.com/#residency>
 Residens på godset Kõue, nära Tallinn. Kostnad för boende/arbetsutrymme.
8. Mardu Studio – www.mardu.ee/en
 På en gård mitt ute i den estländska naturen håller man på att utarbeta ett konstnärligt residensprogram som är inriktat på socialt hållbar design och hantverk.
9. Polli Talu konstcentrum – www.pollitalu.org/english/residencies/res.english.html
 Tre studioresidens på en lantgård, grundade av scenkonstnären Marika Blossfeld. Tillgängliga för konstnärer i olika discipliner. Konstnären står för delar av kostnaderna.
10. Maajaam – www.maajaam.ee/
 Konstnärsdriven projektmiljö på en lantgård i södra Estland, grundat av mediekonstnären Timo Toots. Residensprogrammet bygger på öppna ansökningar om konstnärligt samarbete för teknikinriktade konstnärer. Kostnadsfritt för konstnären.
11. Pardimäe Lokaal – <http://pardimaelokaal.weebly.com/>
 Konstnärsdrivet residens och projektmiljö/studiosurf-möjlighet i nordöstra Estland grundat av scenkonstnären Kaja Kann.
12. AmbulARToorium – <http://ambulartoorium.blogspot.com/>
 En konstnärsdriven lokal för (främst) fotokonstnärer i östra Estland.

FINLAND

Under de senaste årtiondena har residensverksamheten för konstnärer utökats i Finland och utvecklats till en professionell och betydelsefull, statligt stödd verksamhet. Fram till mitten av 1990-talet var fenomenet konstnärliga residens ganska okänt i Finland. Det var först vid den tiden som konceptet började spridas i landet. Finska Centralkommissionen för konst inrättade en avdelning för residens 1996 för att skapa ett internationellt konstnärsutbyte. År 1997 utarbetade avdelningen ett internationellt utvecklingsprogram för konstnärliga residens. Sedan dess har finska Centret för konstfrämjande²⁸ delat ut bidrag till föreningar som driver residens samt till konstnärer som reser till residens.

Residensverksamheten är vitt spridd över de finska regionerna – från Åland till Kilpisjärvi. En av anledningarna är att residensaktiviteterna också har betraktats utifrån ett intresse för regional utveckling.²⁹ Tanken är att residensverksamheten ska ha positiv inverkan på stadens/regionens profil och/eller ska sätta orten på kartan.³⁰

Den begränsade konstmarknaden i Finland gör att konstnärerna ofta måste vidga sina nätverk internationellt. Konstnärliga residens stöder konstnärernas rörlighet utomlands, tillför fler sätt att se på konst och bidrar till att utveckla internationella förbindelser. Residens utomlands ger konstnärerna möjlighet att presentera sin konst, nätverka internationellt, hitta ny publik och bekanta sig med konstscenen i ett annat land.

Finnish Artists' Studio Foundation – omfattande förteckning över residens
www.ateljeesaatio.fi/suom_ulkom.html

Studioresidens
www.ateljeesaatio.fi/english/ateljeeasunnot.html

Arbetsutrymmen
www.ateljeesaatio.fi/english/ateljeet.html

Studioresidens utomlands
www.ateljeesaatio.fi/english/suom_ulkom.html

Helsinki international Artist Programme – utbytesprogram residens
www.hiap.fi/project/exchange-programmes

Centret för konstfrämjande – residens
www.taike.fi/ulkomaan-residenssit

Arteles kreativa centrum
www.arteles.org/creativecenter.html

Residenssi – handbok för bästa praxis
www.ateljeesaatio.fi/residenssi_sis_3_04_13_spreads.pdf

FRANKRIKE

Franska kultur- och kommunikationsministeriet driver program för finansiering och mottagande av utländska residenskonstnärer. Detta bidrar till att öka intresset för Frankrike och till samarbete med andra länder. Syftet är att skapa långvariga partnerskap och samarbeten. Konstnärerna bör använda sig av franska strukturer under residens tiden.

Residensprogrammen för utländska konstnärer stöds av Association des centres culturels de rencontre (Odysséeprogrammet), Couvent des Récollets, Cité internationale des arts de Paris (CIAP) och Pépinières européennes de jeunes artistes. De väljer ut personer utifrån ett konstprojekt som har skapats tillsammans med konstcentrum, regionala centrum för samtida konst eller konstskolor.

Utöver dessa program, som finansieras direkt av centralförvaltningen för kultur- och kommunikationsministeriet, stöds många initiativ av bland annat DRAC (Direction régionale des Affaires culturelles). Ett exempel är Centre national du livre, som stöder residens för författare och översättare och delar ut författarstipendier.

Värda att nämna är också två franska organisationer med säte utomlands: Académie de France i Rom och Villa Kujoyama i Kyoto. Centre national des arts plastiques (CNAp) har gett ut en residensguide på området för bild- och formkonst:

www.cnap.fr/196-residences-en-france

Konstnärliga residensprogram för scenkonst är ofta en central del av institutens uppdrag. Exempel på sådana är Centre national de la danse och Théâtre national de Chaillot. De tar emot konstnärer eller sällskap i studioresidens för produktioner, framträdanden, master class-undervisning, forskning och till och med i samband med säsongsprogram. Ett annat exempel är Parc et Grande Halle de la Villette. Sedan 2010 har arbetet i residenset (Work In Progress, WIP) drivits som ett

29

Karttunen, Sari (2005). Taidetoimikuntalaitoksen kansainväliset avustukset – Taitelijoiden liikkuvuuden ja vierastalojen tuki 2000–2004. Työpapereita 43. Taiteen keskustoimikunta.

30

Suomi, Riikka (2005). Kansainvälinen residensitoiminta Suomessa 1995–2005. Työpapereita 44. Taiteen keskustoimikunta. Suomen Taitelijaseuran Ateljeesäätiö.

”residenslaboratorium”, där projekten får tid på sig att växa fram. Inför residensvistelsen utformar sällskapet/konstnären sitt projekt i nära samarbete med WIP-gruppen (programplanering, produktion, teknik). Under själva vistelsen får sällskapet/konstnären logistiskt och ekonomiskt stöd och hjälp genom tekniska redskap eller till och med samproduktion. Detta ger konstnärerna möjlighet att synas, chansen att bli en del av ett yrkesnätverk och att få återkoppling på arbetet. Projekt som utförs i WIP-residenset kan visas och spridas efteråt.

Institut de France stöder också många konstnärliga residensprogram. För detaljer, se www.institutfrancais.com/

Inom Institut de Frances residensprogram kan franska och utländska kreatörer – konstnärer, filmskapare, konsttagenter/curatorer, författare osv. – vistas i flera veckor eller månader i utlandet för att arbeta på ett projekt, med hjälp av ett stipendium eller boende. Att fördjupa sig i ett annat land, en annan kultur och ett annat språk ger kreatörerna möjlighet att ge sitt skapande perspektiv, berika arbetet och samarbeta kring projekt.

GREKLAND

Det huvudsakliga syftet med Rhodos internationella författar- och översättarcentrum är att tillhandahålla kostnadsfritt boende till författare och översättare under en period på 2–6 veckor.

www.writerscenter.gr/en.html

e-post: info@writerscenter.gr

Dessutom stöder man nya författare genom att framför allt erbjuda bidrag, priser och stipendier samt organisera särskilda utbildningsprogram, utgivningar, konferenser, seminarier och kulturevenemang.

Centrumet har som mål att utifrån ön Rhodos historiska och mångkulturella arv locka författare och översättare från alla geografiska regioner som gränsar till ön och förmedla sitt arbete till lokalsamhället.

KROATIEN

På denna länk på kulturministeriets webbplats finns länkar till residenscentrum i Kroatien:

www.min-kulture.hr/default.aspx?id=11076

LITAUEN

Konstnärliga residens hos Klaipėda Culture Communication Centre
www.kkcc.lt/en/main/rezidentura-1/apie-rezidentura-1/

Druskininkai konstnärliga residens hos det litauiska kompositörsförbundet
www.lks.lt/index.php?page=about-dar-eng

Print Art on Stage! – Arts Printing House, Vilnius
www.menuspaustuve.lt/en/about/news/11692-open-call-for-residency-program-print-art-on-stage

Rupert, Vilnius
www.rupert.lt

Nida Art Colony vid Vilnius konstakademi, Nida
<http://nidacolony.lt/en>

Finansiering

Det litauiska kulturrådet stöder residensprogram som drivs i Litauen, står för kostnader för inresande konstnärer och delar ut statligt stöd till konstnärer som deltar i residensprogram i andra länder.

MALTA

Konstnärer i Malta kan ansöka om ett rörlighetsbidrag genom Malta Arts Fund. Det administreras av den offentliga organisation som är ansvarig för konst och kultur, Maltas konstråd. Syftet med rörlighetsbidraget är att möjliggöra och förbättra maltesiska konstnärers internationella erfarenheter, genom framför allt deltagande i internationella residensprogram.

www.maltaculture.com

St. James Cavalier Centre for Creativity i Maltas huvudstad Valetta driver ett sex veckor långt utbytesprogram för residens i samarbete med Virginia Centre for the Creative Arts (VCCA) i Amherst Virginia, USA. Programmet är öppet för alla discipliner, och urvalet av inresande och utresande konstnärer görs utifrån ansökan till respektive centrum.

www.sjcav.org

Gozo Contemporary är ett konstnärsdrivet bild-, form- och mediekonstinitiativ som är öppet för både maltesiska och internationella konstnärer. Denna multifunktionella lokal ligger på ön Gozo. Maltesiska och internationella konstnärer bjuds in till en residensvistelse på minst två veckor.

<http://norbertattard.com/en/gozo-contemporary>

NEDERLÄNDERNA

Information om (inter)nationella program för konstnärliga residens

Portalen DutchCulture | TransArtists (<http://dutchculture.nl/en/residencies>) drivs utifrån ett konstnärsperspektiv och listar över 1 400 konstnärliga residens. Tjänsten omfattar efterforskning om fenomenet konstnärliga residens, skräddarsydda workshopprogram (i Nederländerna och internationellt) och AiR Collection (tematiska urval ur databasen).

På AiR-plattformen (www.transartists.org/airplatformnl/intro) anges 126 residens i Nederländerna (och Flandern).

Finansieringsmöjligheter i Nederländerna för residens

DutchCultures kartläggning: översikt över det nederländska kulturområdet och nationella fonder www.dutchculture.nl

On the Move, finansieringsguide för rörlighet: Nederländerna

<http://on-the-move.org/funding/europe>

Några exempel på finansieringsmöjligheter från regioner och städer

Amsterdams konstnärsfond

www.amsterdamsfondsvoordekunst.nl

Amsterdam

<http://youngartfundamsterdam.nl>

Rotterdam – Centrum Beeldende Kunst Rotterdam

www.cbkrotterdam.nl

Haag – Stroom

www.stroom.nl/media/Stroom_Grants_Full_ENG_2014.pdf

Noord-Brabant – Brabants Kenniscentrum Kunst en Cultuur

www.bkkc.nl

Andra relaterade internationella organisationer med säte i Nederländerna

Res Artis: globalt nätverk för residenscentrum. Nätverket har över 400 medlemsorganisationer. www.resartis.org

Stiftelsen DOEN: DOEN stöder genom bidrag, delaktighet, lån och garantier initiativ som eftersträvar ett grönt, socialt inkluderande och kreativt samhälle.

www.doen.nl/

Exempel på program: Artscollaboratory www.artscollaboratory.org

The European Cultural Foundation www.culturalfoundation.eu

Dit hör programmen STEP Beyond <http://ecflabs.org/grants/stepbeyond>

och TANDEM www.culturalfoundation.eu/tandem

Prince Claus Fund stöder konstnärer, kritiska tänkare och kulturorganisationer för nyskapande kulturinitiativ av hög kvalitet på platser där resurser och möjligheter till kulturella uttryck, kreativ produktion och forskning är begränsade.

www.princeclausfund.org

ÖSTERRIKE

Österrike har en lång tradition av residensprogram för utresande österrikiska konstnärer. Programmen startades av offentliga institutioner och finansierades med allmänna medel. Under de senaste 20 åren har det startats många nya residensprogram för utländska konstnärer över hela Österrike, och den utvecklingen fortsätter. Nya program är inte uteslutande beroende av allmänna medel – nu tar också många initiativ inom den privata sektorn.

Detaljerad information om aktörer, visumfrågor och boende för utländska konstnärer i Österrike finns på www.bka.gv.at, en webbplats om rörlighet för konstnärer.

Residensprogram för utresande konstnärer (ett urval)

Österrikiska förbundskanslersämbetet:

Konstateljéer (de sköna konsterna): Rom, Paris, Český Krumlov, Chicago, New York, Mexico City, Japan – Tokyo, Fujino, Kina – Peking, Chengdu och Nanjing

Konstateljéer (konstfotografering): Paris, New York, Rom, London

För författare: Rom

För kulturadministratörer från hela världen, efter förslag från stipendiegivaren
www.bka.gv.at

MAK Schindler-stipendiet: Los Angeles, www.mak.at

Domus Artium i Paliano, Italien, i Malo, Italien och Český Krumlov, Tjeckien:
www.Auslandskultur.eu/buero

Residensprogram för inresande konstnärer (ett urval)

Österrikiska förbundskanslersämbetet i samarbete med Kultur Kontakt Austria:

Bild- och formkonstnärer, författare och litterära översättare, dansare och koreografer, kuratorer och konstpedagoger: www.bka.gv.at, www.kulturkontakt.or.at

Artists-in-residence, Krems – bild- och formkonst, litteratur, arkitektur och musik:
www.air-krems.at

Neue Galerie, Graz – www.neuegalerie.at/air

Internationella författarhuset, Graz – www.ihag.org (författarstipendiat, exilförfattare)

>rotor< centrum för modern konst, Graz – <http://rotor.mur.at>

Büchsenhausen – Internationellt stipendieprogram för konst och teori:
<http://buchsenhausen.at>

Salzburg stads program för konstnärsutbyte – www.stadt-salzburg.at

Salzamt Linz, Atelierhaus – www.linz.at/kultur/salzamt

Privata arrangemang

SoARTMillstättersee
www.soart.at

STRABAG Kunstforum – konstateljé
www.strabag-kunstforum.at

Vorarlberger Illwerke AG – SilvrettAtelier
www.illwerke.at

Sepp Schellfhorn Stipendium Goldegg/Salzburg
www.derseehof.at

POLEN

Centrum för samtida konst, Ujazdowski slott | AiR Laboratory, Warszawa
<http://csw.art.pl/index.php?action=air&lang=eng>

Zamek kulturcentrum
www.zamek.poznan.pl/sub,en,158,residences.html

Łaźnia 2, Centrum för konstutbildning
www.laznia.pl/aktualnosci,teraz,5,residency_program.html

Burday – Plats för scenkonst
www.burdaystudio.com/residency/

Galerie Arsenal
<http://galeria-arsenal.pl/en/>

Kronika – centrum för samtida konst
www.kronika.org.pl/en/

Metropolis-projektet
<http://projektmetropolis.pl/eng>

Villa Decius
<http://villa.org.pl/villa/en/>

Ergo Hestia residensprogram
www.artystycznapodrozhestii.pl/en/rezydencja

PORTUGAL

Under de senaste årtiondena har stödstrukturer för konstnärligt skapande vuxit fram över hela landet, och med dessa strukturer – som huvudsakligen utarbetas av konstnärer – har konstnärssamfund skapats. Dessa samfund har i sin tur lett till att den konstnärliga produktionen har växt och till ökad kontakt med internationella konstnärer och residens, vilket stöder skapandet i logistiskt hänseende och gör det lättare för konstnärer från olika discipliner att dela erfarenheter.

I nuläget finns omkring 30 konstnärliga residens i landet. De täcker alla konstområden och tar emot konstnärer från hela världen (med särskilt fokus på europeiska, afrikanska och sydamerikanska konstnärer).

www.centroaaa.org/
<http://binauralmedia.org/news/en/artist-residency/the-residency>
www.aadk.org/
www.oespacodotempo.pt

SLOVENIEN

Majoriteten av programmen för konstnärliga residens i Slovenien står med på www.culture.si, en webbplats som stöds av kulturministeriet och som har utformats för att hjälpa yrkespersoner att undersöka samarbetsmöjligheter med slovenska kulturorganisationer. Där hittar man information om kulturskapare, lokaler, festivaler och stödtjänster i Slovenien, och man kan ladda ned bilder, logotyper och kontakter.

För en omfattande förteckning över residens, med länkar, gå in på www.culture.si/en/Category:Residencies

Centre Cankarjeva residens (finns inte med på www.culture.si)
www.jskd.si/financiranje/poziv_rezidence/2013/uvod_rezidence_eng_2013.htm

Bilder på lokalerna:

www.jskd.si/aktualno/fotogalerija_prostorov_10.htm

SPANIEN

Webbplatser där du kan söka och lokalisera residens i Europa och Latinamerika

<http://artistasvisualesenred.org/>
www.localizart.es/residencias-artisticas-en-europa

Webbplatser till spanska offentliga institutioner som stöder residensprogram

INAEM (Instituto Nacional de las Artes Escénicas y de la Música): En av finansieringsposterna är inriktad på sällskap (teater, dans eller musik) som presenterar en turnéplan med ett program där verk/produktion från residenskonstnärer ingår.

AC/E. En spansk offentlig kulturmyndighet. Syftet är att, i enlighet med kulturministeriets riktlinjer, främja Spaniens kultur och konsthistoriska arv både i Spanien och Latinamerika och att stödja de kreativa och kulturella sektorernas konkurrenskraft och internationalisering.

www.accioncultural.es/en/programme_of_residencies

Danza.es. En officiell webbplats som stöds av INAEM, med användbar information om alla stödåtgärder för dans, inklusive residens för dansare.

www.danza.es/danza.es-en/guia-danza/artistic-residences

De största organisationerna för residensprogram (lokala eller underavdelningar till internationella organisationer)

Artemotile

www.artmotile.org

Xarxaprod

www.xarxaprod.net

Casa Velázquez

www.casadevelazquez.org

Residencia de Estudiantes
www.residencia.csic.es

LABORAL
www.laboralcentrodearte.org/en/plataformacero/residencias

STORBRITANNIEN

I Storbritannien decentraliseras kulturen till de tre nationella regeringarna och Nord-irlands församling. Detta innebär att varje riksdel har sitt eget konstfinansieringsorgan och sin egen politik på området. Men i allmänhet finansierar konstråden residens både genom att stödja residensorganisationer direkt och därefter erbjuda lotteristödda system för residensprojekt med öppen tillgång. Det finns inget övergripande samordningsorgan eller nätverk för konstnärliga residens i Storbritannien.

England

Englands konstråd www.artscouncil.org.uk finansierar residenskonstnärer genom att stödja organisationer som Grizedale Arts www.grizedale.org, Wysing www.wysing-artscentre.org, Delfina www.delfinafoundation.com, Acme Studios www.acme.org.uk, samt med initiativ som finansieras genom nationallotteriets konstnärsbidrag.

Skottland

Creative Scotland www.creativescotland.com finansierar residens genom sitt stödprogram Creative Futures. Dessutom ges stöd till residenscentrum som Cove Park www.covepark.org och andra initiativ, som The Bothy Project www.thebothyproject.org, Hospitalfields <http://hospitalfield.org.uk>, osv.

Wales

Wales konstråd www.artswales.org.uk stöder konstnärliga residens på tre sätt:

1. Finansiering av Ty Newydd www.tynewydd.org ett centrum för residensförfattare i norra Wales.
2. Engångsresidens som finansieras genom lotteristödda system. Deras initiativ har mycket stor räckvidd, däribland Welsh Rugby Union och Cardiff Wales Airport.
3. Fonden för strategiska partnerskap. Den här fonden omfattar 135 000 brittiska pund per år över en treårsperiod. I nuläget finns sex strategiska partner som Cardiff Wales Airport samarbetar med: Centre for Alternative Technology, Canal & River Trust, National Museum Wales, National Trust och Welsh Water.

Nordirland

Nordirlands konstråd www.artscouncil-ni.org samfinansierar Tyrone Guthrie Centre www.tyroneguthrie.ie en gård med ett konstnärligt residens, samt residens hos Digital Arts Studios <http://digitalartsstudios.com> och Centre for Contemporary Art www.cca-derry-londonderry.org i Derry/Londonderry.

SVERIGE

Konstnärsnämnden har gjort en heltäckande och allmän översikt över alla svenska residens i och utanför Sverige. Residensen riktar sig till yrkeskonstnärer i Sverige och utomlands, på olika konstnärliga områden.

Översikten har genomförts på nationell och regional/lokal nivå, och potentiell konst-disciplin framgår. Flera av residensen är tvärdisciplinära, och residens som ligger utomlands listas separat.

Under de senaste tio åren har det funnits ett brett intresse för residensverksamhet i Sverige, särskilt på regional och lokal nivå. Många regioner har upptäckt att sådana initiativ kan ge regionen ny, positiv stimulans. I geografiska områden som inte har något konstinstitutioner blir de konstnärliga residensen ett sätt för lokalbefolkningen att komma i kontakt med konst och konstnärer på andra vis än att bara vara åskådare.

Antalet residens ökar generellt, och inom alla konstområden. Även de konstnärskrivna residensen blir fler, liksom residens som har anknytning till en institution. Många residensprogram får offentligt stöd, men några drivs med en kombination av offentlig och privat finansiering.

En översikt över svenska residensprogram finns på
<http://www.konstnarsnamnden.se/default.aspx?id=18186>

TJECKIEN

Allmän information om residens i Tjeckien och utomlands:
www.culturenet.cz/database/rezidence/podle-oboru/

Finansieringskällor för residens

Kulturministeriet
www.mkcr.cz

Institutet för konst och teater – program för residensutbyte
www.culturenet.cz/rezidence/

Internationella Visegradfonden – Visegrad Artist Residency Program (Varp)
<http://visegradfund.org/residencies/>

De huvudsakliga residensmöjligheterna i Tjeckien är följande:

1. Agosto Foundation
<http://agosto-foundation.org/>
2. Centrum pro současné umění Praha (centrum och stiftelse för modern konst i Prag)
<http://cca.fcca.cz/en/>
3. CESTA – Cultural Exchange Station in Tábor
www.cesta.cz/
4. Egon Schiele Art Centrum i Český Krumlov
www.schieleartcentrum.cz/en/exhibitions/1/

5. FUTURA – AIR Trebešice Castle, Karlín Studios i Prag och residens i New York
www.futuraproject.cz/en/
6. Galleri Školská 28 – Projektet Open studios – Prag
<http://skolska28.cz/node/2901>
7. Kredance – Kulturcentrum České Budějovice
<http://kredance.cz/tanecni/rezidence/>
8. MeetFactory – Prag
www.meetfactory.cz/en/program/rezidence
9. Milkwood Artist Residence
www.milkwoodinternational.org/
10. OPEN A.i.R. – Plzeň
<https://www.facebook.com/openairplzen>
11. Pražský literární dům autorů německého jazyka/Pragur Literatur Haus
www.prager-literaturhaus.com/
12. Bubec skulpturateljé – Prag
www.bubec.cz/inpage/english/
13. Studio ALTA
www.altart.cz/?lang=en
14. Studio Kokovice
<http://divadlohome.net/kokovice.html>
15. TRANZIT konstnärliga resdens
www.tranzit.org/en/grants/
16. YO-YO
<http://yo-yo-yo.org/en/o-nas/>

TYSKLAND

Följande konstnärliga residens ligger i Tyskland:

DAAD Künstlerprogramm (Berlin)
www.berliner-kuenstlerprogramm.de

Edith-Ruß Haus (Oldenburg)
www.edith-russ-haus.de/

Künstlerdorf Schöppingen (Schöppingen)
<http://stiftung-kuenstlerdorf.de/>

Künstlerhaus Bethanien (Berlin)
www.bethanien.de/

Künstlerhaus Bremen (Bremen)
www.kuenstlerhausbremen.de/aktuell/

Künstlerhaus Eckernförde (Eckernförde)
www.otte1.org/

Künstlerhaus Edenkoben (Edenkoben)
<http://kuenstlerhaus-edenkoben.de/>

Künstlerhaus Hooksiel (Wangerland)
<http://kuenstlerhaus-hooksiel.de/>

Künstlerhaus Lauenburg (Lauenburg Elbe)
<http://kuenstlerhaus-lauenburg.de/>

Künstlerhaus Lukas (Ahrenshoop)
<http://kuenstlerhaus-lukas.de/>

Künstlerhaus Schafhof (Freisingen)
<http://schafhof-kuenstlerhaus.bezirk-oberbayern.de/>

Künstlerhaus Schwandorf (Schwandorf)
www.stadtschwandorf.de/mehr/okh.index.de.php

Künstlerhaus Stuttgart (Stuttgart)
www.kuenstlerhaus.de/

Künstlerresidenz Blumen (Leipzig)
www.residence-blumen.de/en/

Künstlerstätte Stuhr-Heiligenrode (Stuhr)
www.transartists.org/air/kunstlerstatte_stuhr_heiligenrode.2908.html

Schloss Balmoral (Bad Ems)
<http://balmoral.de/>

Schloss Bleckede (Bleckede)
www.kuenstlerstaette-bleckede.de/

Schloss Plüschow (Plüschow)
<http://plueschow.de/>

Schloss Ringenberg (Hamminkeln)
<http://schloss-ringenberg.de/>

Schloss Solitude (Stuttgart)
www.akademie-solitude.de/de/

Schloss Wiepersdorf (Fläming)
<http://schloss-wiepersdorf.de/start.html>

Stellwerk Zollverein e.V. (Essen)
www.zollverein.de/

Stiftung Genshagen (Genshagen)
<http://stiftung-genshagen.de/>

Stiftung Starke (Berlin)
<http://stiftungstarke.de/>

Villa Concordia (Bamberg)
<http://villa-concordia.de/>

Villa Waldberta (Feldafing)
www.muenchen.de/rathaus/Stadtverwaltung

Ytterligare information finns på IGBK:s (Internationale Gesellschaft der Bildenden Künste) webbplats:
www.igbk.de/

BILAGA 3 ARBETSGRUPPEN INOM OMC FÖR KONSTNÄRLIGA RESIDENS (ARBETSPPLANEN FÖR KULTUR 2011–2014)

Delaktiga EU-medlemsstater

Belgien, Bulgarien, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Kroatien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern, Österrike.

Presentationer av sakkunniga från medlemsstaterna under de plenarsammanträden som hölls 2013 och 2014

Bulgarien

Exempel på god praxis från Bulgarien. Atanas Maev, konstchef för Derida Dance och en av grundarna av Derida Dance Centre.

Finland

Exempel på god praxis från Finland. Leena Lämsä, KylttuuriKauppila konstcentrum och Res Artis.

Irland

Exempel på god praxis från Irland. Philip Delamere, Arts Officer vid konsdepartementet i Leitrim's grevskapsråd.

Malta

Presentation av det konstnärliga residenset Gozo Contemporary. Katya Micallef, kurator inom modern och samtida konst.

Presentation av V.18:s konstnärliga residensprojekt för Valletta som europeisk kulturhuvudstad 2018. Margerita Pule, planeringssamordnare i V.18.

Nederländerna

Tankar om residens. Maria Tuerlings, DutchCulture, Centre for international cooperation/programchef TransArtists Desk.

Polen

En polsk upplevelse: att förbereda, utföra och följa upp konstnärliga residens.

Introduktion – nationella kulturcentrumets program. Izabel Żerek, chef för kommunikationsavdelningen, nationella kulturcentrumet.

Paneldiskussion med Michał Jachuła, Galeria Arsenal i Białystok; Aleksandra Księżopolska, Łaźnia konstcentrum i Gdańsk; Jagna Domżańska, Zamek kulturcentrum, Poznań ("Laboratory"); Ika Sienkiewicz-Nowacka, A-I-R Laboratorium, CCA Ujazdowski slott; Joanna Klass, Adam Mickiewicz-institutet; Leszek Napiontek, kulturförvaltningen, Warszawa kommun.

Presentation av A-I-R Laboratorium, Ika Sienkiewicz-Nowacka, chefskurator, A-I-R Laboratorium, Centrum för samtida konst, Ujazdowski slott.

Presentation av det EU-finansierade projektet "Re-tooling Residencies", Anna Ptak, kurator vid A-I-R Laboratoriums program.

Presentation av projektet "Re-directing East", Ika Sienkiewicz-Nowacka, chefskurator vid A-I-R Laboratorium, Centrum för samtida konst, Ujazdowski slott.

Portugal

Lägesrapport beträffande konstnärliga residens i Portugal. Carlos Pimenta.

Largo Residências i Lissabon. Marta Silva, direktör.

Storbritannien

Konstnärliga residens – dags för en ny paradigm? Yvette Vaughan Jones, vd för Visiting Arts.

LARGO Residências,
Portugal

BILAGA 4 TEORETISK FORSKNING OM STUDIER, RAPPORTER OCH MÖJLIGHETER PÅ OMRÅDET FÖR KONSTNÄRLIGA RESIDENS OCH KONSTNÄRERS RÖRLIGHET

*av Aleksander Pałasiński, vid Polens nationella kulturcentrum och
medlem av arbetsgruppen inom den öppna samordningsmetoden*

Databas för rapporter och forskning om exempel på god praxis

ON-AiR 2010-2012: Ett europeiskt verktyg för konstnärer. Workshoppar om rörlighet och utbildningsprogram om möjligheter till artist-in-residence (AiR) var ett kulturellt samarbetsprojekt som finansierades av EU inom programmet Kultur (2007–2013). Totalt 19 residenscentrum för konstnärer, institutioner för konstutbildning, kommuner och konstnärsdrivna initiativ i 15 europeiska länder samarbetade för att utforma det intensiva, två år långa programmet.

www.on-air-mobility.org

"Guide to funding opportunities for cultural journalists in Europe" (guide till finansieringsmöjligheter för kulturjournalister i Europa), On the Move (2013)

On the Move – Cultural Mobility International Network. On the Move fick i uppdrag att utforma denna guide av partner inom programmet Unpack the Arts.

Guide to funding opportunities for cultural journalists in Europe

"D'Art Report No 45: International Perspectives on Artist Residencies" (ett internationellt perspektiv på konstnärliga residens), Ifacca (2013)

I oktober 2012 genomförde Ifacca en studie bland sina medlemmar för att få reda på mer om de globala trenderna inom statligt stöd till konstnärliga residens.

"Microresidence! 2012", Youkobo ArtSpace (2013)

I detta dokument jämförs tankar och meddelanden från mellanhänder och deltagare i konstnärliga residens i Japan och internationellt.

Microresidence! 2012

"From Surviving to Thriving: Sustaining Artist Residencies" (från överlevnad till blomstring: att stödja konstnärliga residens), Alliance of Artists Communities (2012)
Den här rapporten syftar till att fånga en ögonblicksbild av en levande organism – en samling enskilda berättelser och statistiska uppgifter som hyllar våra olikheter samtidigt som den ger möjlighet att dela lärdomar. Rapporten är bara en början – en inbjudan till kollegor att tillsammans undersöka hur organisationer kan blomstra i stället för att bara överleva.

From Surviving to Thriving: Sustaining Artist Residencies

"RE-tooling RESIDENCIES. A Closer Look at the Mobility of Art Professionals" (Nya redskap för residens. En titt på yrkeskonstnärers rörlighet), CCA Ujazdowski slott (2011)

A Closer Look at the Mobility of Art Professionals är sista delen av ett aktivitetsprogram under rubriken Re-tooling Residencies för perioden 2009–2011, som inleddes med en internationell konferens om konstnärliga residens och det första Res

Artis-sammanträdet i Östeuropa, och följdes av ett utbytesprogram för yrkeskonstnärer och konstinstitut som inte hade arbetat med residens tidigare.

RE-tooling RESIDENCIES. A Closer Look at the Mobility of Art Professionals (2011)

"Artists moving & learning" (rörlighet och lärande för konstnärer), Pacte-CNRS, Deusto (2010)

I den här studien analyseras inverkan av konstnärers rörlighet i Europa utifrån ett utbildnings- och livslångt lärande-perspektiv. Vilka är effekterna av den gränsöverskridande rörligheten för till exempel stipendiater vid konstnärliga residens eller gästkonstnärer på festivaler, museer eller gallerier? Stimulerar rörlighet konstnärers kreativitet? Kan icke-formellt lärande till följd av rörlighet formaliseras genom att integreras i en inledande yrkesutbildning för konstnärer? Hur kan instrument för livslångt lärande inriktas mer på rörliga konstnärers behov? För att undersöka dessa frågor har partnererna inom Artists moving & learning intervjuat konstnärer inom scenkonst och bild- och formkonst i tio EU-medlemsstater: Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Rumänien, Slovenien, Spanien, Storbritannien och Ungern.

Artists moving & learning

"European cities and cultural mobility: Trends and support actions"

(europeiska städer och kulturell rörlighet: trender och stödåtgärder), Eurocities & On the Move (2013)

Den här studien utfördes av On the Move efter önskemål från Nantes i egenskap av ordförande för Eurocities arbetsgrupp om konstnärers rörlighet. Den politik och de åtgärder som stora europeiska städer genomför till stöd för konstnärer och andra verksamma inom kulturområdets rörlighet analyseras.

European cities and cultural mobility: Trends and support actions

"Green Mobility Guide" (guide till grön rörlighet), Julie's Bicycle, On the Move (2011)

Denna guide till grön rörlighet visar återigen att konstnärer också kommer med kreativa lösningar på frågan: Många av dem har redan hittat nya sätt att skapa konstnärligt arbete på, samtidigt som man visar omtanke om miljön. On the Move har tillsammans med Julie's Bicycle skapat denna guide som ska ge inspiration, men också vara ett praktiskt redskap för konstnärer och verksamma inom kulturområdet – och vem som helst som vill göra skillnad! – som vill ta ansvarsfulla beslut och samtidigt dra fördelar av rörligheten.

www.juliesbicycle.com/resources/green-mobility-guide

"First cultural mobility experiences for European artists and cultural professionals in China: a repertory of web-links" (europeiska konstnärers och verksamma inom kulturområdet första erfarenheter av kulturell rörlighet i Kina: ett länkregister), Cultural Mobility Information Network, On the Move (2014)

Denna nätbaserade guide innehåller en omfattande lista över information på internet om åtta centrala ämnen som är avgörande inför en vistelse i Kina – från att förstå Kinas kultur(er) och kulturpolitik till kunskap om relevanta, samtida konstnärer, från finansieringskällor till visumfrågor.

First cultural mobility experiences for European artists and cultural professionals in China: a repertory of web-links.

"Artistic Intervention Residencies And Their Intermediaries: A Comparative Analysis" (residens för och förmedlare av konstnärliga insatser: en jämförande analys), Ariane Berthoin Antal (2012)

Allt fler organisationschefer börjar intressera sig för konst och för ömsesidigt lärande i samarbete med konstnärer, som kan vara under några månader och upp till flera år. I den här artikeln beskrivs och jämförs sju residensprogram med konstnärliga insatser i fem europeiska städer, och gemensamma drag och olikheter visas i strukturer, mål, finansieringssystem och genomförande. Dessutom beskrivs olika sätt att dokumentera mervärdena av sådana insatser.

Artistic Intervention Residencies And Their Intermediaries: A Comparative Analysis

"Best Practices Guides" (guider till bästa praxis), Alliance of Artists Communities, USA (2012)

I serien Best Practices At A Glance finns information om konstnärsdrivna projekt, lärdomar och praktiska råd ur residensprogram från hela världen. Best Practices At A Glance stöds av bland annat National Endowment for the Arts.

www.artistcommunities.org/best-practices-guides

"Artists – in – Residence Toolkit" (verktygslåda för konstnärliga residens), artsACT, Australien (2012)

Verktygslådan har utformats av artsACT i syfte att hjälpa organisationer att utveckla konstnärliga residensprogram. Asialink Arts arbetar för att få till stånd ett kulturellt och konstrelaterat utbyte genom konstnärliga residens och andra projekt, och är Australiens största internationella residensprogram. Målet med residensen är att stödja konstnärligt skapande, kulturell förståelse och kulturellt utbyte mellan Australien och länder i Asien.

www.arts.act.gov.au/_data/assets/pdf_file/0012/669891/Artists-in-Residence-Toolkit.pdf

Artiklar

"The Artist as Res(iden)t", av Hito Steyerl och Boris Buden

www.b-kronieken.be/index.php?type=publication_dieter&txt_id=95&lng=eng

Publikationer

www.mondriaanfonds.nl/en/?s=publications

Anger residens och utrymmen för konstproduktion (bara på spanska – Localizador de residencias y espacios para la producción artística)

www.localizart.es/

www.citybooks.eu/en/

Upphovsrätt Bilder:

Sida 7 © Compañía Nacional de Danza, Spanien – Jesús Vallinas
Sida 11 © Shutterstock
Sida 12 © Residensprogram "Rupert", Litauen
Sida 13 © Derida danscentrum, Bulgarien
Sida 15 © Residensprogram "Rupert", Litauen
Sida 16 © Gozo Contemporary, Malta
Sida 17 © Konstnärsnämnden, Sverige – Jean-Baptiste Beranger
Sida 19 © Compañía Nacional de Danza, Spanien – Jesús Vallinas
Sidas 20-21 © Derida danscentrum, Bulgarien – Marin Kafedjiiski
Sida 22 © Cape Farewell, Storbritannien, "Walking Dance", 2005 – Siobhan Davies
Sida 24 © LARGO Residências, Portugal
Sida 25 © Villa Concordia, Bamberg, Tyskland
Sida 29 © Shutterstock
Sida 31 © Shutterstock
Sidas 32-33 © Africa Centre, London, Storbritannien
Sida 34 © Residensprogram "Rupert", Litauen
Sida 35 © St James Cavalier Centre for Creativity, Malta
Sida 38 © Villa Concordia, Bamberg, Tyskland – Werner Kohn
Sida 41 © Konstnärsnämnden, Sverige – Jean-Baptiste Beranger
Sida 44 © Shutterstock
Sida 45 © KulturKontakt, Österrike – Artist: Nina Kurtela
Sida 48 © Konstnärsnämnden, Sverige – Jean-Baptiste Beranger
Sida 51 © Kyoto Forever-Frederic Ferre, compagnie Vertical Détour – Céline Gilbert
Sida 55 © LARGO Residências, Portugal
Sida 56 © Africa Centre, London, Storbritannien
Sida 57 © LARGO Residências, Portugal
Sida 60 © St James Cavalier Centre for Creativity, Malta
Sida 61 © Shutterstock
Sida 65 © Derida danscentrum, Bulgarien
Sida 67 © Africa Centre, Storbritannien
Sida 69 © Shutterstock
Sida 71 © KulturKontakt, Österrike – Artist: Nina Kurtela
Sida 72 © Derida danscentrum, Bulgarien – Marin Kafedjiiski
Sida 77 © Kyoto Forever-Frederic Ferre, compagnie Vertical Détour – Céline Gilbert
Sida 79 © Villa Concordia, Bamberg, Tyskland – Nora-Eugenie Gomringer
Sida 80 © Residensprogram "Rupert", Litauen
Sida 80 © St James Cavalier Centre for Creativity, Malta
Sida 84 © Konstnärsnämnden, Sverige – Jean-Baptiste Beranger
Sida 87 © LARGO Residências, Portugal
Sida 89 © Derida danscentrum, Bulgarien

